

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Vztah Evropské unie k porušování lidských práv v Čínské lidové republice

Vypracoval: Linda Bobrová
Vedoucí práce: PhDr. Salim Murad, Ph.D.
České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 13. 5. 2020

.....

Linda Bobrová

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce PhDr. Salimu Muradovi, Ph.D. za velmi laskavý a vlídný přístup, trpělivost, věnovaný čas a odborné vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych touto cestou chtěla poděkovat europoslancům Mikuláši Peksovi a Markétě Gregorové za jejich ochotnou spolupráci.

Anotace

Práce se zabývá pohledem Evropské unie na porušování lidských práv na území Čínské lidové republiky, kde se podrobněji zaměřuje na oblast Tibetu. Zkoumá vztahy mezi Evropskou unií a Čínou, které mají vliv na celkový postoj k této problematice. Vymezuje základní pojmy a charakteristiky lidských práv a také práva státu na vlastní suverenitu. Mapuje nejvýraznější okamžiky v historii Tibetu v období vpádu osvobozené armády na jeho území a nelidské procesy, které v této době započaly a pokračují dodnes. Snaží se zodpovědět otázku, zda se Evropská unie problematikou Tibetu zabývá, a pokud ano, jestli je její politika efektivní v řešení tibetské otázky. Práce také naznačuje, zda má Tibet právo na sebeurčení a vlastní svobodný stát.

Klíčová slova

Mezinárodní vztahy, Evropská unie, Lidská práva, Porušování lidských práv, Sebeurčení, Čínská lidová republika, Tibet

Annotation

This thesis deals with the European Union's perspective on human rights violations in People's Republic of China with main focus on Tibet. It looks into relationship between European Union and China, which affects the whole view of this problematics. The Thesis distinguishes basic concepts and characteristics of human rights as well as state's sovereignty rights. It maps the most significant events in history of Tibet during the invasion of Liberation Army and inhuman operations that continue today. This thesis endeavours to answer the question whether the European Union is trying to deal with the Tibet issue and if so whether it's policy is effective in resolving the Tibetan issue. The thesis also imply whether Tibet has the right to self-determination and to be a liberty state.

Keywords

International relations, European Union, Human rights, Human rights violations, Self-determination, People's Republic of China, Tibet

Obsah

Úvod	7
Metodika	9
1 Lidská práva	11
1.1 OSN a lidskoprávní normy	11
1.2 Evropská unie ve vztahu k lidským právům	13
1.3 Právo na sebeurčení	14
2 Porušování lidských práv	17
2.1 Porušování lidských práv v Číně v současné době	18
2.1.1 Politická práva	19
2.1.2 Občanská práva	19
2.1.3 Nárokovaná území	20
2.2 Události v Tibetu ve 20. století	24
2.2.1 Anexe Tibetu	24
2.2.2 Násilné činy LOA	26
2.3 Porušování lidských práv v Tibetu v současné době	27
2.3.1 Politická práva	28
2.3.2 Občanská práva	28
3 Vztah EU k ČLR a její postoj k porušování lidských práv	31
3.1 Základní rámec politických vztahů	32
3.2 Strategická spolupráce	34
3.2.1 Ekonomické, hospodářské a obchodní partnerství	35
3.3 Postoj EU k porušování lidských práv v ČLR	36
3.3.1 Postoj k porušování lidských práv v Tibetu	41
Závěr	46
Literatura a zdroje	48
Seznam příloh	55

Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám vztahem Evropské unie k porušování lidských práv v Čínské lidové republice s bližším zaměřením na Tibet. Jednou z prvních pohnutek k výběru tohoto tématu byla má osobní cesta do severní Indie, kde jsem měla tu čest setkat se s tibetskou komunitou, která tuto oblast považuje za svůj nový domov. Dalším důvodem je zajímavost, především pak aktuálnost celé problematiky, která ovlivňuje svět na globální úrovni, a to i přesto, že od tibetského povstání uběhlo více než 60. let.

Cílem bakalářské práce je zejména posoudit postoj Evropské unie k porušování lidských práv v Čínské lidové republice a pokusit se tento vztah popsat a objasnit. Snaží se odpovědět na ústřední otázku, která z práce vyplývá: zda Evropská unie podniká nějaké kroky z hlediska prosazování lidských práv v Číně a Tibetu, a má-li to na tamní situaci lidskoprávních otázek reálný vliv. Zkoumá i dopad situace lidských práv v Číně na celkový vztah s Evropskou unií a také, zda jsou členské státy EU v tom to ohledu jednotné.

Práce je rozčleněna do 3 hlavních kapitol. Úvodní kapitola je věnována obecnému popisu lidských práv, kde se lze dočíst o jejich všeobecné univerzálnosti, nezcizitelnosti, nepromlčitelnosti a nezrušitelnosti. Definice lidských práv je zde vyložena především podle dokumentů Organizace spojených národů a také se zabývá pojetím lidských práv Evropskou unií. Obsahuje i obecnou charakteristiku práva na sebeurčení.

Další část práce se zabývá porušováním lidských práv. Reflektuje stále rostoucí perzekuci, které jsou každodenně vystaveni a nuceni čelit mnozí čínští obyvatelé, zejména pak především příslušníci etnických a náboženských menšin. Zaměřuje se na současné omezování politických a občanských práv v samotné Číně, a také na problematická území, která si země nárokuje. Kapitola také mapuje historický kontext a události v Tibetu ve 20. století, kdy došlo k jeho násilné anexi k Číně. Je zde taktéž popsán současný tristní stav lidských práv v Tibetu, který se neustále zhoršuje.

Třetí kapitola představuje jádro celé práce. Snaží se o zasazení lidských práv do základního rámce politických vztahů mezi Evropskou unií a Čínou. Mapuje oblasti spolupráce a strategického partnerství, jakožto dvou ze tří světových mocností, které napomáhají k pochopení celkového kontextu postoje Evropské unie. Kapitola odpovídá na kladené otázky, zda je nějakým způsobem ovlivněn vztah EU k lidskoprávní situaci v Číně, jaké opatření v této oblasti podniká, a je-li postoj členských států v této otázce jednotný. V závěrečné části se snaží doložit, zda má Tibet právo na sebeurčení či nikoliv.

Tato práce má především deskriptivní charakter, vyvozený na základě publikovaných deklarácí, vyjádření Evropské unie a jednotlivých usnesení Evropského parlamentu, výročních zpráv mezinárodních organizací a online rozhovoru s českými europoslanci. Výzkum této problematiky je značně náročný, především díky vážným omezením a dostupnosti nezkreslených dat, se kterými čínské orgány výrazně manipulují. Tomuto problému nečelila pouze tato práce, ale potýká se s ním i celosvětový výzkum lidských práv v ČLR. V důsledku toho je tato práce založena především na studiu již zmíněných oficiálních publikací EU a online webových stránek, z nichž je většina provozována vládními úřady či mezinárodními neziskovými organizacemi.

Metodika

Práce využívá primárních i sekundárních zdrojů. Mezi hlavní primární zdroje patří zejména dokumenty, listiny a spisy Evropské unie a Organizace spojených národů, řada usnesení Evropského parlamentu a také výzkumy mezinárodních nevládních organizací a hnutí (Amnesty International, Human Rights Watch, Freedom House). Sekundární zdroje utváří především webové stránky neziskových organizací či podpůrných skupin Tibetu a odborná literatura.

Velmi cenným zdrojem informací se staly odpovědi na otázky mého šetření, které jsou v průběhu práce několikrát citované. Šetření bylo konstruováno na základě získaných poznatků a studia primární a sekundární literatury. Zahrnuje celkem 11. otevřených otázek, jejichž cílem bylo na základě získaných odpovědí utvořit představu o vztahu Evropské unie k porušování lidských práv ČLR přímo z pohledu poslanců Evropského parlamentu.

Otázky byly položeny dvěma respondentům, kteří jsou experti v dané oblasti, a to díky své dlouhodobé zainteresovanosti v otázkách porušování lidských práv v Číně a svému členství v Evropském parlamentu.

Prvním z dotazovaných je český europoslanec Mikuláš Peksa, který byl k šetření vybrán především ze dvou důvodů. Jedním z nich je jeho členství v české Parlamentní skupině přátel Tibetu, na jejímž zrodu se aktivně podílel. Stěžejním důvodem bylo však zvolení Mikuláše Peksy na post hlavního představitele europarlamentní Zájmové skupiny Tibetu (TIG). I přes to, že tuto funkci zastává teprve od konce ledna letošního roku (2020), je jeho aktivní působení v politické sféře v oblastech problematiky Tibetu a porušování lidských práv v Číně dlouhodobé. Vzhledem k tématu práce a ústřednímu postavení Mikuláše Peksy v rámci TIG mu byla položena dodatečná 12. otázka, která se vztahuje právě k jeho funkci v rámci Zájmové skupiny.

Druhou dotazovanou se stala česká europoslankyně Markéta Gregorová, která byla oslovena především na základě jejího silného zájmu o ujjurskou menšinu. Navzdory tomu, že se tibetskou otázkou primárně nezabývá, je velmi zainteresovaná v obecné problematice týkající se oblasti porušování lidských práv v Číně.

Lze říci, že tyto dva respondenti byli vybráni vzhledem k jejich dlouholetému zájmu a činnosti v oblasti lidských práv v Číně. Mikuláš Peksa navíc zastává i oficiální funkci v rámci této

problematiky, díky čemuž bylo možné v práci přesněji popsat některé z činností EU a díky velmi dobré orientaci obou dotazovaných obohatit práci i o jejich osobní názory.

Respondenty jsem kontaktovala online. Na základě krátké konverzace a jejich souhlasu, jim byl zaslán mnou vytvořený soubor otázek, na který oba dotazovaní velmi ochotně odpověděli. Kompletní znění otázek s odpověďmi je přiloženo v přílohách číslo 7. a 8.

1 Lidská práva

Lidská práva jsou každému z nás velice dobře známým pojmem. Vnímáme je jako neoddělitelnou součást našich životů, jsou základem lidského bytí, a tudíž lze říci, že tvoří podstatu lidskosti. Představují ideu, podle které by svět měl být spravedlivý.

Neexistuje však žádná jednotná definice, která by lidská práva vymezovala nebo je určovala. Každý autor či instituce tento pojem vnímá jinak. Obecně lze však říci, že lidská práva jsou univerzální, nezcizitelná, nezrušitelná, nepromlčitelná a vznikají jen tím, že je člověk příslušníkem lidské rasy. Tudíž lze vydedukovat, že lidská práva náleží všem lidem, bez ohledu na jejich rasu, státní příslušnost, politické či náboženské vyznání nebo sociální a ekonomické podmínky, ve kterých žijí. Lidská práva náleží všem bez rozdílu. (OSN, 1948)

1.1 OSN a lidskoprávní normy

V roce 1920, 10. ledna, vzniklo v Ženevě uskupení států, jejichž hlavním cílem bylo udržení světového míru po první světové válce, které neslo název Společnost národů. S touto myšlenkou poprvé vystoupil Woodrow Willson, tehdejší americký prezident (1913–1921), který považoval spolupráci a zapojení všech států jako nesmírně důležité a naprosto zásadní v otázce míru. Dalšími iniciátory byly vítězné státy první světové války, jako například Spojené království, Francie nebo Itálie společně s jejich spojenci, kterými bylo i Československo. I přes zásadní vliv prezidenta Willsona se Spojené státy americké ke Společnosti národů nikdy nepřidaly. Svůj klíčový cíl však Společnost národů nedokázala uskutečnit, nedokázala zabránit vzniku druhé světové války, na základě čehož byla její funkce v tomto období téměř nulová. Oficiálně však byla rozpuštěna až 18. dubna 1946. (Office of the Historian)

Avšak idea mírumilovného a bezkonfliktního světa přetrvala i nadále. V roce 1945, 24. října, vznikla Organizace spojených národů, která si klade stejné cíle jako jejich předchůdce. Delegáti 50 zemí, kteří se sešli na konferenci o mezinárodním organizaci v San Franciscu odehrávající se v roce 1945, vypracovali tzv. Chartu OSN. (OSN, 2014, s. 5)

Hlavním poselstvím charty bylo zamezení dalším válkám a konfliktům, společné řešení mezinárodních či světových problémů a utvoření přátelských vztahů mezi jednotlivými státy. Klade důraz na svobodu a lidská práva, také se snaží zaměřit na zvyšování životní úrovně. (OSN, 1945, s.6)

V úvodním slově Organizace spojených národů se píše: „My, lid spojených národů, jsouce odhodláni: uchránit budoucí pokolení metly války, která dvakrát za našeho života přinesla lidstvu nevyšlovné strasti, prohlásit znovu svou víru v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti, v rovná práva mužů i žen a národů velkých i malých, vytvořit poměry, za nichž mohou být zachovány spravedlnost a úcta k závazkům plynoucím ze smluv a jiných pramenů mezinárodního práva, podporovat sociální pokrok a zlepšovat životní úroveň ve větší svobodě, a k tomu cíli pěstovat snášlivost a navzájem žít v míru jako dobří sousedé, sjednotit své síly k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, přijmout zásady a zavést metody zajišťující, aby ozbrojené síly nebylo užíváno jinak než ve společném zájmu, a používat mezinárodního ústrojí k podpoře hospodářského a sociálního povznesení všech národů, rozhodli jsme se sdružit své úsilí, abychom těchto cílů dosáhli.“ (OSN, 1945, s. 6)

Charta se tak stala základem pro mezinárodní kodex právních norem, které slouží k ochraně především lidských práv a světového míru. Zahrnuje však i sociálně-ekonomickou sféru či kulturní a politická práva. Tento soubor právních předpisů posunula na další úroveň Všeobecná deklarace lidských práv, podepsána v New Yorku 10. prosince roku 1948. Ta se blíže, jak už z názvu vyplívá, věnuje lidským právům a lidské důstojnosti jako takové. (OSN,a)

V prvním článku je uvedeno: „Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovní v důstojnosti i právech. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.“ (OSN, 1948, s. 1)

Z tohoto vyplívá, že každý člověk má právo se na deklaraci obrátit v jakékoliv situaci a odvolat se k ní v případě, že některé z jeho přirozených práv jsou omezovány nebo porušovány v jakékoliv míře. OSN se v průběhu let začala věnovat také diskriminaci, a proto zavedla řadu práv ochraňující dětskou složku, ženy, menšiny a mnoho dalších znevýhodněných řad lidí. (OSN,a)

V době kdy oba dokumenty - jak Charta OSN, tak i Všeobecná deklarace lidských práv a svobod - byly přijaté Valným shromážděním OSN, čítala organizace 51 členských zemí. K roku 2019 se počet členů OSN zvýšil téměř třikrát. OSN tvoří 193 států, které z celkového počtu 206 svrchovaných států tvoří více než 93 % světa. (Fňukal, 2009)

1.2 Evropská unie ve vztahu k lidským právům

Ve vztahu k lidským právům funguje na stejném principu jako OSN i Evropská unie sdružení evropských států, které oficiálně vzniklo 1. listopadu 1993 v nizozemském Maastrichtu, ovšem kořeny, na kterých organizace staví, začínají už v polovině 20. století. (EU)

Jednou z prvotních organizací, která Evropské unii předcházela, byla Rada Evropy. Ta vznikla v roce 1949 za cílem upevnit demokratickou stabilitu v Evropě, podpořit její kulturní identitu a především pak z důvodu ochrany lidských práv. Z původních 10 zakládajících států se počet členů v průběhu let zvýšil na 47. Původní poslání Rady Evropy, tedy ochrana lidských práv, zůstává v současné době na prvním místě. Mimo to se ale podílí i na aktivitách například v oblasti zdravotnictví, vzdělávání, kultury, sportu a životního prostředí. (Rada Evropy, 2013)

Evropská unie čítala k roku 2019 28 členských států z celkového počtu 50 států evropského kontinentu. Od 31. ledna 2020 se ovšem počet členských států snížil na 27, neboť Spojené království Velké Británie a Severního Irska ukončilo své členství a z EU vystoupilo. I přes to ale EU stále zahrnuje více než polovinu zemí celé Evropy. Některé státy o vstup stále usilují, jako například Albánie, Srbsko či Černá Hora. Tyto státy jsou nyní ve fázi integrace právních předpisů do svých vlastních právních systémů. (EU)

Pro vstup do Evropské unie je nutné splnit všechny požadavky, které má EU jasně stanovené. Podmínky jsou tvořené splněním všech norem EU, souhlas orgánů a členských států a v neposlední řadě souhlas občanů daného státu. Další kritéria poté vyžadují demokratickou formu vlády, ochranu lidských práv, respektování menšin, konkurenceschopné tržní hospodářství a schopnost dodržovat tato kritéria, která stát musí aplikovat stabilně a nepřetržitě. (EU, 2016)

Evropská unie si ve vztahu k lidským právům klade dva cíle: chránit lidská práva všech občanů EU a podporovat lidská práva ve světě. Rovněž se zaměřuje na demokratické formy vlády, které jsou z její strany podporovány. Lidská práva jsou rovněž prioritou ve vztazích EU s ostatními zeměmi a regiony. (EU, 2019a)

Její působení se snaží zachytit veškeré možnosti a situace, kde jsou lidská práva porušována, příkladem může být trest smrti, mučení, diskriminace nebo znemožnění vlastního výběru náboženského vyznání. Jen za posledních 5 let Evropská unie nechala vzniknout nespočet projektů, které mají za cíl jediné: pomoci lidem k lepším životům bez utlačování a bolesti. Tyto projekty byly a jsou uskutečňovány po celém světě. Například v roce 2014 se snažila

příspěvek k zamezení využívání trestů smrti v Jemenu. O rok později pak ke zlepšení trestního soudního systému ve Rwandě. Dlouhodobým projektem je například ustálení a fungování civilního systému v Nigeru či posílení politických práv žen v Paraguay. Tyto příklady jsou nepatrným zlomkem všech projektů, které se týkají ochrany a podpory demokracie a práva. Na oficiálních stránkách EU je jich uvedeno přes 300. (EU, 2019b)

Tudíž lze vydedukovat, že Evropské unie má svou mocí a zájmem široký dopad na celý svět. Unie se však nezabývá pouze ochranou lidských práv v okolním světě, ale velmi důkladně klade svou pozornost i na vnitřní strukturu ochrany mezi jednotlivými státy EU, a i uvnitř nich. Existují dva ústřední dokumenty zavazující se k dodržování základních lidských práv a demokracie: Listina základních práv EU a Základní práva občanů EU. Všeobecně se týkají hodnot lidské důstojnosti, svobody, rovnosti, solidarity a zásad, ze kterých následně vyplívají demokratické formy organizace států. Uvádí však i podporu identity a kulturního dědictví, které zamezuje nerespektování rozmanitosti kultur a tradic. (EU, 2012)

Uplatňování těchto práv s sebou nese odpovědnost a povinnosti jak ve vztahu k druhým, tak ve vztahu k lidskému společenství a budoucím generacím. (EU, 2012, s. 1)

Pokud bychom se pokusili srovnat určení, vymezení a právní ochranu základních lidských práv v listinách OSN a EU, nedospěli bychom k povšimnutí větších rozdílů. Jsou ustanoveny na společném základním kameni, který představuje idea mírumilovného, bezpečného a rovného světa. Listina základních práv EU staví na Všeobecné deklaraci lidských práv a podrobněji rozvádí jednotlivá práva a konkretizuje jejich obsah.

1.3 Právo na sebeurčení

Sebeurčení je jedním ze základních deklarovaných práv jak chartou OSN, tak i listinami Evropské unie. Můžeme jej označit za proces utváření vlastního suverénního státu, který je podmíněný skupinou lidí, která má své vlastní národní vědomí a má proto právo vytvořit svůj vlastní politický, sociální, kulturní a ekonomický systém. (Britannica, 2020)

Jakožto součást lidských práv je právo na sebeurčení nezczizitelné, nezrušitelné a nepromlčitelné. Charta OSN v článku číslo 1., který se týká cílů charty, ve 2. odstavci uvádí: „Cílem je rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru.“ (OSN, 1945, čl. 1) OSN přijala a vytvořila několik právních nástrojů, které právo na sebeurčení a vlastní suverenitu zaručují. Mezi stěžejní z nich patří Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který byl přijat na zasedání v New Yorku v roce 1966. Ten v prvním článku uvádí:

„Všechny národy mají právo na sebeurčení. Na základě tohoto práva svobodně určují svůj politický statut a svobodně uskutečňují svůj hospodářský, sociální a kulturní vývoj.“ (OSN, 1966)

Stejnou formulaci tohoto bodu můžeme taktéž citovat z Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům, která byla výsledkem 15. zasedání Valného shromáždění OSN již v roce 1960. Tato rezoluce navíc uvádí: Podřízené národy, jež spadají pod cizí nadvlády a jimi vykořisťované, představují popření základních lidských práv a jsou v rozporu s Chartou OSN a překážkou v prosazování světového míru a spolupráce. (OSN, 1960)

Na základě těchto garancí každého národa, jejichž přijetím je svět přiřadil mezi své základní standarty, by měla být zajištěna suverenita pro všechny národy, které o to žádají. I přes to je z dějin a událostí uplynulého století nadmíru patrné, že tomu tak není. Právo na sebeurčení s sebou nese spousty problémů, které na první pohled nejsou zřejmé. Ty především vycházejí z nejednoznačnosti a nejasnosti znění tohoto práva. Mnozí teoretici se domnívají, že nelze přesně určit, kdo toto právo opravdu má a v jaké situaci ho lze uplatnit. Důvod, který uvádějí, je, že jeho kořeny nejsou plně zasazeny v demokracii a liberalismu, protože neexistuje žádné přímé právo na sebeurčení. (Philpott, 1995, s. 54)

Spornost práva pak nastává v momentě, kdy má z jedné strany právo na suverenitu každý, ale z pohledu druhého má stát právo na zachování celistvosti vlastních hranic. Separatistické skupiny se totiž chtějí nejen vymanit ze stávajícího politického systému a nahradit ho vlastní fungující strukturou, ale jejich cílem je i zachování současného prostoru ve kterém žijí, narozdíl od migrantů, kteří místo fyzicky opouštějí. Geografické podmínky mají významný vliv při řešení konkrétní situace v reálném světě a zahrnují mnoho aspektů, které se často stávají terčem pro veškeré spory. Charta OSN se snaží tyto aspekty podchytit a upřesnit je alespoň do formálních mezí, avšak není možné, aby upřesňovala pravidla a nároky pro konkrétní situace, neboť historie a vývoj států je tak rozdílný, složitý a jedinečný, že je vždy potřeba se opřít o daný historický kontext. Proto je Charta mnohdy v případě práva na sebeurčení vnímána jen jako opěrný bod, který není definován přímo a cíleně. Dalším diskutabilním východiskem, které určuje, zda má separatistická skupina nárok na vlastní stát, je důvod odloučení. Ani ten totiž není Chartou blíže charakterizován, neboť se k němu taktéž váže nespočet specifických vlivů. (Brilmayer, 1991, s. 177-187)

Za uznávané důvody se považují především hrozby s diskriminačním podtextem, genocida či napadení a neformální připojení státu v minulosti. (Philpott, 1995, s. 354)

Tomáš Garrigue Masaryk vystihl přístup k právu na sebeurčení takto: „Jediný způsob, kterým lze vymezit právo na sebeurčení je, že je sebeurčení vhodné pro národy, ale ne pro menšiny.“ (Masaryk in Brilmayer, 1991, s. 183)

2 Porušování lidských práv

Pokud bychom se znovu zaměřili na počty členských států OSN, které jsou uvedené v předchozí kapitole, dostali bychom se k více než 93 % zemí celého světa, které se dobrovolně uvázaly k dodržování základních lidských práv. Ovšem i přes to je jejich porušování v dnešním světě běžný a dennodenně odehrávající se proces, který započal už v počátcích lidské existence.

Ku příležitosti 60. výročí podepsání Všeobecné deklarace lidských práv vznikl v roce 2008 dokument, který mapuje fakta a čísla za rok 2007, týkající se naplnění deklarovaných práv. Výsledky této zprávy jsou velice znepokojující. Téměř polovina práv, které jsou v deklaraci uvedeny celkem ve 30 člancích, nebyla dodržena. Jsou zde uváděna čísla, která poukazují na mučení a nelidské zacházení až v 81 zemích. 23 států, které mají oficiálně schválené diskriminační zákony mířené proti ženám, a 14, které diskriminaci směřují k menšinám. Je známo více než 25 000 případů, kdy došlo k zatčení příslušníků armády USA na území Afganistánu a Iráku, a jejich umístění do vazby bez obvinění. V dalších 45 státech není dovolené svobodné myšlení a náboženské vyznání, s čímž úzce souvisí i svoboda tisku a médií, která je v 77 zemích cenzurovaná. Tristní stav lidských práv je například i v Egyptě, Amnesty International¹ uvádí, že jsou zde každou hodinu znásilněné dvě ženy. A i přes to, že má každý právo na život, svobodu a osobní bezpečnost, je toto skutečností. Ve 24 zemích bylo legálně popraveno více než 1 000 lidí odsouzených k trestu smrti, přestože v tom samém roce 104 členských států OSN hlasovalo vůbec proti jeho existenci. (Amnesty International, 2008)

K roku 2018 je stále v 53 zemích trest smrti uzákoněný a až v polovině z nich stále vykonávaný (viz. příloha č. 1). Nejvíce poprav se už tradičně odehrává v Číně, kde je každoročně usmrceno více než 1 000 lidí. Toto číslo je však pouhým odhadem, neboť čínská vláda vede oficiální záznamy jako státní tajemství. Na druhém a třetím místě v počtu ročně vykonaných poprav je Írán a Saudská Arábie. V těchto státech je ročně při výkonu trestu smrti zabito přes 200 lidí. (Amnesty International, 2008a; 2018)

¹ Amnesty International je celosvětové dobrovolnické hnutí vzniklé 1961 na popud kampaně Petera Benensona za lidská práva a svobodu. V současné době čítá přes 7 miliónů příznivců a členů ve více než 150 zemích. Mezi hlavní cíle Amnesty International patří boj proti chudobě, diskriminaci, trestu smrti, lobby za politické vězně a hájení práv migrantů.

Freedom House² ve svém neustále aktualizovaném přehledu uvádí celkový stupeň globální demokratizace a svobod na světě. V jednotlivých státech (kalkuluje i s oficiálně neuznanými) se zaměřuje na dva aspekty: politická práva a občanské svobody, ze kterých následně vyhodnocuje celkový status země. Stoprocentní svobody dosahují dle jejich výzkumu pouze 3 země: Finsko, Norsko a Švédsko. Česká republika se nachází přibližně na 38. místě a dosahuje 91 %. Ovšem Čína zaujímá svým skóre 10 % naprosto opačné místo v seznamu, řadí se na 17. místo nejméně svobodných zemí. V jejím případě však není do hodnocení započten Tibet, neboť ten je brán v průzkumu jako samostatná jednotka a se svým 1 % zastává pozici druhého nejhoršího státu na světě, těsně za Sýrií. Konečný výsledek, který po zhodnocení jednotlivých zemí vyplývá, nám ukazuje, že v dnešním světě nejsou žádné markantní rozdíly mezi zastoupením svobodných a nesvobodných zemí. I přesto, že je procento států s nízkým stupněm svobody menší (viz. příloha č. 2), stále zahrnuje přibližně třetinu světové populace, která každý den čelí tristnímu zacházení a omezování vlastních práv, pokud je vůbec mají. (Freedom House, 2020a)

2.1 Porušování lidských práv v Číně v současné době

Fakt, že dochází v Čínské lidové republice k porušování lidských práv, je nevyvratitelný. Dokazuje to nezměrné množství dat, událostí, i výpovědí svědků a obětí. Poslední data, získaná za rok 2019, ukazují na stále rostoucí trend represe a zvyšující se intenzitu kontroly nad veškerými složkami společnosti, týkajícími se například byrokracie, médií, náboženského vyznání, školství a každodenních životů obyvatel. (Freedom House, 2020b)

Stav lidských práv za Si Ťin-pchingovi neomezeného autoritářského režimu, který stojí za zpřisňující se perzekucí, je dokonce považován za nejhorší od demonstrace na Náměstí Nebeského klidu v roce 1989³. (Human Rights Watch, 2019)

Stav lidských práv se zhoršuje i navzdory členství ČLR v OSN, pro jejíž přijetí bylo nutné zavázat se k dodržování pravidel Charty OSN a s tím i k souvisejícím závazkům Všeobecné deklarace lidských práv. ČLR má dokonce privilegijní postavení v rámci Rady bezpečnosti, které spočívá v jejím stálém členství společně s Francií, Ruskem, USA a Velkou Británií,

² Freedom House je nejstarší americká organizace věnující se podpoře a obraně demokracie na celém světě. Byla založena v roce 1941 v New Yorku na podporu boje proti fašismu. Nyní se věnuje současnému porušování lidských práv v celosvětovém měřítku.

³ V roce 1989 došlo na Náměstí Nebeského klidu v Číně k ohromné demonstraci, jímž cílem byla demokratizace republiky. Studentské povstání však bylo potlačeno armádou, která násilím připravila více než tisíc lidí o život.

kteřé doplňuje dalších 10 nestálých členů volených pouze na dvouleté funkční období. (OSN,b)

2.1.1 Politická práva

V současné době v Číně neexistují svobodné ani konkurenční volby. Vše je řízeno Národním lidovým kongresem (dále jen NPC), který je složený z členů prověřených komunistickým výborem. NPC v roce 2012 jmenoval Si Ťin-pchinga generálním tajemníkem komunistické strany a o rok později prezidentem republiky. Si Ťin-pching za své dvě funkční volební období zrušil zákon o možném dvakrát po sobě jdoucím pětiletém mandátu, proto nyní může vládnout po neomezeně dlouhou dobu. Žádný z předních politiků není volen svobodně a moc zákonodárná je až druhotná, co se tvorby politiky a zákonů týče. Dokonce byla i patrně omezena politická debata v rámci vládnoucí komunistické strany. Všechna moc je tak výhradně soustředěna do rukou prezidenta, která napomáhá utváření kultu vládce Si Ťin-pchinga. (Freedom House, 2020b)

Přímé volby existují pouze na nejnižších lokálních úrovních, i tam jsou však ve většině případů kandidáti dosazeni stranou. Ostatní uchazeči jsou často zastrášováni a odrazováni výhrůzkami, proto se množství nezávislých kandidátů stále snižuje. Navíc společenské skupiny, jako jsou například ženy, etnické a náboženské menšiny, komunita LGBT, nemají příležitost prosazovat své zájmy vlastním politickým zastoupením, neboť jim takováto činnost byla zakázána. Majoritní etnické menšinové skupiny, které představují Tibetáňané, Ujgurové a Mongolové, své zastoupení v určitých částech státního orgánu sice mají, ale jejich pravomoci jsou spíše symbolické. (Freedom House, 2020b)

2.1.2 Občanská práva

Život obyvatel Číny patří mezi nejencenzurovanějších systémy na světě. Mediální prostředí čelí silným restriktivním opatřením, neexistuje svoboda slova a veškeré zprávy prochází důmyslnou kontrolou. Tato opatření jsou typická pro všechny, ať už současné nebo historické totalitní režimy. Avšak jen málokterý z nich je dokázal povýšit natolik, že by systematicky a plošně dokázal najednou sledovat až miliardu lidí, a to nejen ve veřejné komunikaci, ale i v soukromé sféře. (Human Rights Watch, 2020)

Státní správa dokáže jednotlivým uživatelům blokovat webové stránky, mobilní aplikace i celosvětové sociální sítě, konkrétně například YouTube, Wikipedia, Google, Twitter, Facebook či Instagram. Uživatelům je nejdříve zrušen účet a následně odepřen přístup. Lidé

musí být obezřetní i v běžné komunikaci, neboť cenzura se vztahuje i na některé offline aplikace, které běžně využívají ke každodenní komunikaci. Někteří proto využívají, v Číně ilegálních, soukromých sítí (VPN), aby mohli sdílet svůj politický názor a informovat svět o událostech. (Freedom House, 2020b)

Země hojně využívá moderní technologie rozpoznávání obličeje, která dokáže identifikovat jednotlivé aktivisty a sledovat tak jejich pohyb. Tato technologie je taktéž nainstalována na akademické půdě vysokých škol a slouží ke kontrole nejen studentů, ale také pedagogů. (Chinese Human Rights Defenders, 2020)

S touto technologií úzce souvisí sociální kreditový systém, který by měl být od letošního roku v provozu. Jeho plné spuštění, které je plánové už od roku 2014, zkomplikovala globální pandemie virového onemocnění Covid-19. Ovšem i přesto ve značné míře funguje. Jedná se o bodové hodnocení každého obyvatele, který za své chování získává či ztrácí kredit. Na jeho základě je pak posuzován buďto jako důvěryhodný, což mu může přinést značnou spoustu výhod, nebo je evidován na „černé listině“, která naopak omezuje jeho práva. (viz. příloha č. 3) Kreditový systém vláda považuje za ambiciózní iniciativu vedoucí k vytvoření databáze, která bude v reálném čase monitorovat individuální, firemní a vládní chování v celé zemi. (Chipman Koty, 2020)

2.1.3 Nárokovaná území

Čína prošla ve své historii různými územními změnami, největší expanze však dosáhla v posledních 70 letech. Podle nejnovějšího administrativního členění z roku 2000 je tvořena 23 provinciemi, 5 autonomními oblastmi, 4 městy přímo podřízenými ústřední správě a 2 zvláštními administrativními oblastmi. Některé z těchto správních jednotek jsou však považované za sporná území, neboť jejich obyvatelé nesouhlasí s čínskou nadvládou a v minulosti byla k zemi připojena neprávem. Těmito spornými oblastmi jsou především Hongkong, Tchaj-wan, Xinjiang, Tibet, Macao, a v posledních letech jsou také vedeny spory o oblast Jihočínského moře. (Velvyslanectví ČLR v ČR, 2009)

2.1.3.1 Hongkong

Hongkong byl více než sto let jednou z hlavních britských kolonií, kterou si od pevninské Číny v 17. století pronajali. Po druhé světové válce však nastal zvrat, když se svět postavil proti idejím kolonialismu, což zapříčinilo globální vlnu dekolonizací. Británie podepsala s čínskou vládou společné prohlášení, které deklarovalo připojení Hongkongu k Číně, aniž by se k tomu sám mohl vyjádřit. Aby vše proběhlo v míru a nebyla narušena sociální

a ekonomické struktura, navrhla Čína koncept pro režim zvaný „jedna země, dva systémy“⁴. Pod touto správou by Hongkong měl být až do roku 2047. (Little, 2019)

Tato oblast prošla mnohými demonstracemi. Mezi největší z nich patří povstání v roce 2014, které vzniklo z důvodu omezení svobodných voleb. Čínská vláda rozhodla, že političtí kandidáti musí být před volbami nejdříve prověřeni a schváleni komunistickou stranou. Proti demonstrantům byl použit slzný plyn a vodní děla, proti nimž používali jako ochranu deštníky, proto se často tato událost nazývá jako „deštníková revoluce“. Zachování svobodných voleb, které bylo zaručené smluvním paktem „jednoho státu, dvou systémů“, se nepodařilo, a na pozici guvernéra Hongkongu byla dosazena pro-pekingská kandidátka vybraná v Číně. Hlavní aktéři demonstrace byli uvězněni a jejich rodiny se staly cílem řady perzekucí. (Sinopsis, 2019a)

Poslední vlna protestů se zvedla v roce 2019 a poukazovala na porušení úmluvy v reakci na zákon předložený hongkongskou vládou, jež měl umožnit zjednodušení vydávání osob podezřelých ze spáchání trestného činu do pevninské Číny. Pro Hongkong by to totiž znamenalo větší kontrolu a tlak, který se i přesto v posledních letech neustále zvyšuje. (BBC News, 2019a)

Zákon byl nakonec stažen a situace se tak ustálila, avšak lidé začali mít obavy, co se stane až vyprší padesátiletá lhůta systému. Čína jistě bude usilovat o plnohodnotné začlenění a přijetí socialistického režimu. Nicméně i přes to, že většina obyvatel Hongkongu je etnickými Číňany a jsou její součástí, se více než 71 % populace s touto skutečností neidentifikuje. (Cheung, Helier; Hughes, Roland, 2019)

2.1.3.2 Tchaj-wan

Situace na Tchaj-wanu připomíná dění v Hongkongu. Stát byl násilně okupován již od konce druhé světové války a následně připojen Číně. Lidé protestovali proti autoritářské vládě a pod nárůstem silného demokratického hnutí si vydobyli vlastní částečnou autonomii. Ostrov tedy oficiálně spadá pod Čínu a je taktéž spravován režimem „jedna země, dva systémy“. (BBC News, 2019b)

⁴ Politická strategie „jeden stát dva systémy“ vznikla a začala být uplatňována na území Taiwanu, Hongkongu a Macaa v 80. letech 20.století. Její koncept spočívá v tom, že i přes to, že jsou uvedené území formálně připojené k socialistické Číně, mohou si ponechat svůj kapitalistický režim a to po dobu padesáti let. Cílem bylo tímto způsobem dosáhnout mírového sjednocení Číny a zároveň udržení stability a prosperity států.

Čína po vypršení smluvní lhůty (rok 2049, žádá o celkové připojení Tchaj-wanu včetně přijetí socialistického režimu pevninského státu. V případě nutnosti je ochotná zasáhnou vojenskými silami. Tchaj-wanský lid je ovšem proti a tvrdí, že jejich zemi nelze považovat za pouhou odtrženou provincii, ale za plně suverénní stát. Dokazují to vlastní ústavou, svobodným demokratickým politickým systémem, volbami, i ozbrojenými silami. (BBC News, 2019b)

Ve světě je právní status Tchaj-wanu brán jako nejednoznačný i přesto, že většinu charakteristik suverénního státu splňuje. V současnosti je jeho suverenita uznávaná pouze 17 uznanými státy. (Lyons, 2018)

2.1.3.3 Oblast Jihočínského moře

Jedním z dlouhodobých sporů, avšak v posledních letech silně vypjatých, do kterého Čína dobrovolně vstoupila, je boj o strategické území Jihočínského moře, které je velmi významné hned z několika důvodů. Například disponuje velkým množstvím nerostných surovin, vede zde jedna z nejvýznamnějších křižovatek globálního obchodu a utváří zázemí pro rybolov, na kterém je závislá spousta okolních ostrovů. Dalšími zájemci o toto území jsou Tchaj-wan, Malajsie, Vietnam, Filipíny a Brunej. (Thim, 2016)

Čína si na ostrovech Jihočínského moře zřizuje vlastní militarizační středisko, probíhá zde rozsáhlá výstavba průmyslových a vojenských základen. Přivlastňuje si tak území, které jí nepatří, a utváří pomyslnou hrozbu, která by mohla ovlivnit ekonomické, politické i bezpečnostní poměry. (Council on Foreign Relations, 2020)

2.1.3.4 Xinjiang

Mezi nejkontroverznější regiony patří autonomní oblast Xinjiang na severozápadě země, kde docházelo k častému míšení kultur, neboť se nachází v samém středu asijského kontinentu. Hraničí s osmi zeměmi: Mongolskem, Ruskem, Kazachstánem, Kyrgyzstánem, Tádžikistánem, Afghánistánem, Pákistánem a Indií. Čína přesto považuje Xinjiang za své území už od středověku, a popírá možnost, že by někdy patřilo k jinému státu. Všechny ostatní fakty, které tvrdí opak, označuje za manipulaci historií. Vláda také v oficiálním spise vydala prohlášení, že i přesto, že různé „teroristické a separatistické skupiny“ Ujgurského etnika žádají nezávislost, území je již plně integrováno do čínské kultury a etnická rozmanitost a odlišnost není důvodem k oddělení. (The State Council Information Office of China, 2019)

Přibližně 12 milionu Ujgurů, nacházejících se na území Xinjiangu, se ale cítí být více spjati s Turkmenistánem, a to nejen etnicky, ale i kulturně. Už jen například z jazykového hlediska je pro ně daleko bližší a snazší porozumět turkickým jazykům než čínské mluvě. Navíc jsou od většiny Číny odtrženi i nábožensky, jakožto praktikující muslimové. (World Uyghur Congress)

Čína tuto oblast drží pod dohledem tvrdého a násilného extremismu, který je silně zaměřený právě na Ujgurské obyvatelstvo a jiné muslimské menšiny. Lidé tohoto etnika jsou svévolně zadržováni a indoktrinováni v převýchovných politických táborech, kde dochází k mučení, které má za úkol zničit identitu jedince. Dochází zde také k nelidskému zacházení, ponižování, nucené práci a znásilňování žen. (Human Rights Watch, 2020a)

Otřesné podmínky, které v táborech panují, se značně podobají prostředí koncentračních táborů za 2. světové války. Podrobný popis a svědectví přeživších přináší nezměrný počet celosvětových lidskoprávních organizací. Například Human Rights Watch pod ochranou anonymity uveřejňuje jednotlivé výpovědi na svých webových stránkách. Podobné zpovědi můžeme nalézt například i v dokumentech BBC. (Human Rights Watch, 2018)

Další skutečností, odehrávající se v zázemí táborů, je nelegální transplantace orgánů, které slouží jako zboží pro celý svět. Utváří tím systematickou strukturu pro odstraňování nejen ujgurského etnika, ale i například příslušníku hnutí Falun Gong nebo vězňů, a to včetně náboženských a politických. (Gutmann, 2015)

Čínská vláda také odebírá ujgurským rodinám děti, které jsou následně umístěni do internátních škol, kde podstupují reedukační proces ve vzorné čínské občany. Rodiče ke svým dětem nemají přístup a často ani nevědí, kde se nacházejí. (Sudworth, 2019)

OSN společně s Evropskou unií a dalšími zahraničními státy žádají Čínu o ukončení represe a náboženskou toleranci. Čínská vláda ale popírá, že by v oblasti docházelo k porušování lidských práv. Tábory oficiálně nazývá „středisky odborného vzdělávání“, které mají dva cíle: výuku čínštiny a osvojení znalostí týkajících se státních zákonů, přičemž by tyto cíle měly napomoci k předejetí teroristických aktivit, které se v oblasti údajně hojně vyskytovaly již v jejich zárodku. Čína odolala mezinárodnímu tlaku a podotkla, že cokoli se děje uvnitř Xinjiangu je pouze vnitřním problémem, jehož řešení nemají zahraniční vlády v kompetenci. (Maizland, 2019)

2.2 Události v Tibetu ve 20. století

Tibet byl do 50. let minulého století stát v centrální části Asie, ze severozápadu obklopený nejvyšším horstvem světa Himalájemi, sousedící s Indií, Nepálem, Bhútánem a Čínou – ta se mu stala osudnou (viz. příloha č. 4).

Dějiny Tibetu byly už od počátků jeho existence velice dramatické, neustále byl okolními mocnostmi nucen dokazovat svou nezávislost a bojovat o své hranice. Svou suverenitu však Tibet od poloviny 17. století nikdy neztratil, i přes to, že byl stále pod útlakem Číny a Mongolska. Za nejkrásnější svobodná léta se považují roky 1912–1959, kdy byl Tibet opravdu uznáván jako plnohodnotný stát. (Tibetan Youth Congress,a)

Tentýž rok byl jeho nezávislý status oficiálně potvrzen na Simelské konferenci⁵, kde se sešli zástupci Číny, Indie, Velké Británie a Tibetu. Předmětem jednání byla právě nezávislost Tibetu, který navíc vyžadoval jasné vymezení tibetského území. Z britské strany byl podán návrh o svrchovanosti Číny vůči Tibetu, neb o ní silně usilovala, avšak za podmínky, že bude spravovat pouze zahraniční politiku. Tento kontrakt byl podepsán pouze delegáty Velké Británie a Tibetu, a to s tím dodatkem, že pokud Čína konečné znění smlouvy odmítne podepsat, ztratí tím veškeré nároky, které jí k tibetskému území byly přislíbeny. (Kolmaš, 2011, s. 41)

Ve 40. letech se situace začíná měnit. V Číně série revolučních konfliktů vyvolá občanskou válku mezi komunistickou stranou Kungčchantang a národně konzervativní stranou Kuomintang. V době, kdy už bylo patrné, že tentokrát zvítězí komunisté a změní se tak celková politika, si tibetský lid plně si uvědomoval, jaké riziko a hrozbu bude pro ně představovat. (Craig, 1999, s. 32)

2.2.1 Anexe Tibetu

1. října tedy vznikla Čínská lidově osvobozenecá republika, která měla se svým diktátorským prezidentem Mao Ce-tungem jasný plán – v co nejbližší době osvobodit všechny okolní oblasti, které jsou utlačované. Jednalo se o území Chaj-nan, Sin-t'iang, Tchaj-wanu a Tibetu, kam byla jen pár měsíců po vzniku republiky poslána první část mašinérie Lidově osvobozenecé armády (dále jen LOA). (Tibetan Youth Congress,b)

⁵ Simelská konference se uskutečnila v letech 1913–1914 v indickém městě Simla, jejíž výsledkem bylo zbavení Tibetu veškerých závazků k Číně, které nárokovala. Dohoda však nikdy nebyla z čínské strany podepsána, proto se považuje za spornou.

Duchovnímu vůdci Tibetu, Jeho Svátosti 14. dalajlámovi Tändzinu Gjamcchovi, bylo v tu dobu pouhých 15 let a musel být zplnoletěn, aby se mohl postavit do čela vlády. Tibet se ihned obrátil na své dlouholeté spojence – Indii a Velkou Británii s žádostí o pomoc, avšak ani jeden z nich nechtěl čelit sporům s Čínou, které by z jejich jednání mohly následně vyplynout. Navzdory opakovaným výzvám o pomoc se k Tibetu obrátili zády. Poslední a jedinou možností pak byla pomoc OSN, která však Tibet odmítla na základě předpokladů, že bude opravdu mírově osvobozený a jako součásti Číny se mu povede mnohem lépe. (Tsering)

Na základě toho byla tibetská vláda vyzvána k účasti na jednání v Pekingu, kde se obě vlády měly společně dohodnout a jednat o míru. To vše však sloužilo pouze pro uspokojení světa, který situaci sledoval. Ve skutečnosti nešlo o svobodné vyjednávání, ale stanovení ultimáta. Tibetská delegace v čel s Ngaphö Ngawang Džigmem dostala na výběr ze dvou možností, buďto vypukne válka a osvobození proběhne násilím, nebo Tibet přistoupí na mírové podmínky a stane se tak součástí Číny dobrovolně. (Craig, 1999, s. 38-41)

Podmínky mírového osvobození byly sepsány v Sedmnáctibodové dohodě, která měla Tibetu zaručit neměnnost jeho politického systému, ponechání všech funkcí a pravomocí nejen dalajlámovi, ale i pančhenlámovi⁶, respektování náboženské svobody a především nenásilné připojení ke své „mateřské zemi“. (Central People's Government, 1951)

Okolnosti spojené s podpisem dohody jsou více než sporné. Čínští představitelé tvrdí, že vše proběhlo v pořádku a za normálních okolností. Tibetská exilová vláda však uvádí jinou skutečnost, a to tu, že delegace byla k podpisu v květnu roku 1951 donucena pod silným nátlakem a výhrůzkami. Zásadním tvrzením je fakt, že tibetská delegace neměla žádné pravomoci a o všech postupech měla informovat dalajlámou, avšak to jí nebylo umožněno. Smlouva byla tedy podepsána bez vědomí hlavního představitele, Jeho svátosti dalajlámy, a navíc stvrzena falešnými padělkami tibetských pečeti, které byly vyrobeny přímo v Pekingu, neboť pravé pečeti zůstaly společně s dalajlámou ve Lhase. (Kolmaš, 2011, s. 45)

Tato informace jasně naznačuje tomu, že uzavření smlouvy nemůže být v takovém případě platné, a tudíž podle ní nelze ani jednat. (Craig, 1999, s. 107)

⁶ Pančhenlama je tibetský buddhistický titul, náležící druhému nejvyšší postavenému lamovy. Současný 11. pančhenlama Gendün Čhökji Ňima je od roku 1995, kdy v něm dalajlama spatřil reinkarnaci Buddhy, nezvěstný. V době jeho zmizení mu bylo pouhých 5 let. Čínská vláda na jeho místo dosadila svého vlastního „pančhenlamu“ a o Ňimovi tvrdí, že žije obyčejným životem a nechce být rušen. Tomu však tibetská exilová komunita ani mezinárodní organizace nevěří a obávají se o jeho život. Vzhledem k nízkému věku v době zmizení bývá označován za „nejmladšího politického vězně v historii“.

V září téhož roku vstoupili vojáci LOA do Lhasy a začali v této buddhistické oáze zřizovat vojenské a administrativní území. Jediný způsob obrany, o kterou se tibetský lid mohl pokusit, bylo praktikování starého rituálu, kdy na pochodující družiny vojáků tleskali, a za odříkávání modliteb tak odháněli zlé duchy. Neměli jinou možnost, Tibet totiž nikdy neměl vlastní vojsko, zbraně, a natož zájem účastnit se bojů, i proto byl v dějinách tak častým terčem. (Craig, 1999, s. 46-47)

2.2.2 Násilné činy LOA

Mírové osvobození Tibetu neprobíhalo ani v nejmenším tak, jak jim bylo přislíbeno v Sedmnáctibodové dohodě. Severovýchodní část země, Amdo, bylo prohlášeno za provincii Čínské lidové republiky a jihovýchodní část Kham se stala součástí provincie S'-čchuan, tudíž se na ně sliby Sedmnáctibodové dohody nevztahovaly. Z původního Tibetu tak zbylo pouze území Ü-Tsang, které bylo později (v letech 1965) prohlášeno za Tibetskou autonomní oblast. Tomu však předcházelo patnáct let plných utrpení a násilí, které bohužel nebylo ukončeno do dnešního dne. (Žagabpa, 2000, s. 216)

Situace v Tibetu se začala vyostřovat, když v roce 1959 propukly ve Lhasě silné protičínské nepokoje, které však byly armádou násilně zpacifikovány. Dalajláma byl nucen uniknout a požádat o exil v Indii, kde do dnešního dne ve městě Dharamsala nachází své útočiště společně s Tibetskou exilovou vládou (CTA). (Craig, 1999, s. 64)

Po útěku dalajlámy přišla další vlna rebelie a povstání proti čínské nadvládě. Proti té však bylo zakročeno „demokratizačními procesy“, před kterými se již nedalo uniknout, hranice země totiž začaly být ostře hlídané. Kdokoli se jakýmkoliv způsobem vyslovil proti systému, byl za to tvrdě potrestán. (Žagabpa, 2000, s. 260)

Tiběťané začali být posíláni do pracovních převýchovných táborů zvaných Lao-kaj, které fungovaly na stejné myšlence jako výše zmíněné reedukační tábory v oblasti Xinjiang. Největší přívrženci starého režimu pak byli podrobováni thamdzingu. Thamdzing bylo povinné „revoluční shromáždění“, kde byli dalajlamovi příznivci nuceni přiznat se činnům, které nikdy nespáchali. Museli veřejně odmítnout dalajlamu a zřeknout se své víry, k tomu byli před zraky všech ostatních mučeni, ponižováni a často umláceni k smrti. Tomuto brutálnímu mučení byli většinou vystavováni všichni členové rodiny daného „nepřítele režimu“. (Craig, 1999, s. 173)

Ženy musely čelit znásilňování, nuceným potratům a také sterilizaci. Spousta obyvatel byla využívána jako tažná zvířata a žila v neustálém strachu o svůj život. (Craig, 1999, s. 69)

Tibetské děti byly posílány do převýchovných škol v Číně, kde se taktéž musely zříct své víry a učit se komunistické ideologii. (Žagabpa, 2000, s. 72)

V Tibetu navíc propukl hladomor, který byl zapříčiněn vykácením lesů a nahrazení tradičního zemědělství moderním, které se však nedokázalo přizpůsobit přírodním podmínkám. Tibetské obyvatelstvo tak bylo odkázáno na přidělový systém jídla. V rámci komunistické ideje jim byl zabrán i veškerý majetek, dobytek a pole, která pro ně často znamenala jediný zdroj příjmu. Tamní unikátní kultura byla tak naprosto zničena. (Craig, 1999, s. 188)

2.3 Porušování lidských práv v Tibetu v současné době

Od 50. let minulého století je Tibet⁷ soustavně vystavován nepřetržité perzekuci a utlačování. Snahou čínské vlády je asimilovat tibetskou menšinu a odstranit tak všechny formy „organizovaného zločinu“ a „zlých sil“, které v sobě skýtá tradiční tibetská kultura a náboženství. V této oblasti panuje velice podobná situace jako v Xinjinagu (viz. podkapitola Xinjiang). Za jakékoliv disidentní náznaky, ať už jsou sebevíce pokojné, jsou ukládány přísné tresty. Tibetané bývají svévolně zatýkáni a následně podrobováni nezákonným praktikám, násilí a mučení, které eskaluje přiměním k přiznáním k protivládním aktivitám, na jehož základě jsou buďto uvězněni nebo nuceni prodělat reedukační program. (TCHRD, 2019)

Státní politika Číny nadále silně podporuje a financuje migraci obyvatel Číny do Tibetu, aby tak snížila podíl tibetského etnika v populaci. To způsobuje nejen prohloubení rasové diskriminace, ale i urychlení vymýcení unikátní kultury a přetvoření mírumilovné země v tvrdě restriktivní autoritářský stát. (Tibet Bureau, 2002)

V posledních letech se pod záminkou hospodářského a sociálního rozvoje dokonce promigrační politika zasloužila o tak velký nárůst čínských obyvatel v TAR, že se Tibetané stali menšinou ve své vlastní zemi. Jen do Lhasy přijíždí každý den téměř 6 000 Číňanů za prací, z nichž se zpět se do Číny vrací jen přibližně polovina, zbylí se v Tibetu usazují na neurčitou dobu. CTA vyslovila svou obavu z toho, že pokud bude tento trend pokračovat beze změny, nebude dlouho trvat, a to, co Čínská vláda vnímá jako „konečné řešení“ otázky Tibetu, dosáhne požadovaného cíle. (CTA,a)

⁷ Označením „Tibet“ v následujících kapitolách myslím nejen Autonomní oblast Tibet, ale také bývalou východní část této země, území Kham a Amdo, které byly plně integrovány k čínským provinciím S'-čchuan a Čching-chaj.

2.3.1 Politická práva

Ústava ČLR v kapitole první článku 4 uvádí: „Regionální autonomie je praktikována v oblastech, kde žijí lidé menšinových národností v koncentrovaných komunitách; v těchto oblastech jsou zřizovány samosprávné orgány, které zřizují politickou moc dané oblasti. Všechny tyto národnosti mají svobodu používat a rozvíjet své vlastní mluvené a psané jazyky, a také zachovávat nebo reformovat své vlastní lidové tradice a zvyky.“ (National People's Congress of the China, 2004)

V dalších částech ústavy, především pak ve třetí kapitole „Struktura státu“ v oddílu 6, se pojednává o orgánech samosprávy národních autonomních oblastí, jimž je zde přiděleno množství pravomocí, které působí až demokraticky. Státní správa má například možnost nezávisle organizovat a řídit ekonomický rozvoj, spravovat finance stejně tak jako vzdělávací systém, zdravotnictví, vědu, kulturu a také chránit a prosazovat své kulturně národní dědictví, které mohou intenzivně rozvíjet. (National People's Congress of the China, 2004)

Ve skutečnosti jsou všechny tyto pravomoci svěřeny do rukou etnicky čínských příslušníků komunistické strany, kteří v Tibetu utvářejí monopolní politickou moc podle státní doktríny. Volby jsou tak stejně jako ve zbytku Číny pod dohledem ČKS, která vylučuje možnost jakékoliv politické opozice. Velice časté kontroly a agresivní zásahy státních složek navíc zajišťují, že zájem o kandidaturu mezi nezávislými uchazeči v Tibetu je ještě nižší než v jiných částech země. Vláda také vydala předpisy, které silně omezují spektrum případných zájemců. Kandidovat nemohou například Tibeťané, kteří studovali náboženská učení v zahraničí, popřípadě tak učinil někdo z jejich rodiny. Další podmínkou je, že nikdo nesmí udržovat kontakt s kýmkoliv z exilu a ani projevovat loajálnost k dalajlámovi či jiným příslušníkům CTA⁸. (Freedom House, 2020c)

2.3.2 Občanská práva

Tibetskou kulturu, jakožto jednu z nejreligióznějších na světě, značně devastuje současný kritický stav práva na svobodu náboženského vyznání. Jelikož je socialistická ideologie založena na ateismu, snaží se ČKS o sinizaci a přizpůsobení náboženství čínským charakteristikám. (TCHRD 2019, s. 47)

⁸ Ústřední funkci CTA zajišťuje v současné době premiér Lobsang Sangay, kterému byla důvěra svěřena v roce 2011, po rezignaci Jeho Svátosti dalajlamy.

I přesto je v čínské ústavě uvedeno, že všichni občané Čínské lidové republiky mají právo na svobodné náboženské vyznání, na jehož základě nemohou být diskriminováni, ani jinak omezováni. (National People's Congress of the China, 2004)

Čínská vláda totiž vnímá tibetskou kulturu jako jednu z největších hrozeb země. Každoročně jsou vydávána nová opatření, která mají vést k odstranění zbývajícího tibetského náboženství. (CTA)

Ideologické vzdělávací kampaně zasáhly většinu klášterů, mnohé z nich byli dokonce zničeny. Stanovily nové pravidlo, že náboženského vzdělání se mohou účastnit až od 18. let. Zároveň jsou nově příchozí mniši nuceni podepsat prohlášení, ve kterém odmítají tibetskou nezávislost, exilovou vládu a dalajlamu. Od roku 2019 jsou v kláštorech také nově zavedeny zkoušky z čínského práva a politické ideologie. (Freedom House, 2020c)

Čínská vláda řídí nejen výuku v kláštorech, ale i celkovou strukturu vzdělávacího systému. Ten prošel za řadu let různými změnami, zlomovým bodem byl rok 2014, ostatně jako pro mnoho dalších oblastí, neboť byla snížena celková vládní podpora kulturní rozmanitosti. Ve školství se začaly uskutečňovat dlouholeté připravované plány. Především pak zavedení dvojjazyčného vzdělávání pro komunity, které nejsou etnickými Číňany. To spočívá ve výuce místního či menšinového jazyku společně s čínštinou. V praxi je však tento program uskutečňován jinak, děti se učí pouze čínštině, která je taktéž využívána jako primární vyučovací jazyk. Dvojjazyčné vzdělávání doprovází systém „koncentrované výuky“, díky které bylo zrušeno nespočet vesnických škol, aby žáci mohli být koncentrováni v městských školách, jež jsou pod plnou správou Číny. Na základě toho jsou utvářeny smíšené třídy tibetských a čínských dětí, v nichž se vyučuje pouze čínsky. Plynulá čínština je vyžadována i od tibetských pedagogů. Školy navíc nemohou využívat ani své vlastní učebnice, natož učebnice v tibetštině. Výukové materiály jsou dodávány výhradně čínskou vládou, obsahují silnou propagandu komunistické ideologie a zkreslená historická fakta, především ohledně mírového osvobození Tibetu, které jsou v rozporu s tím, co je jím doma předáváno v rodinách. Vláda tvrdí, že bilingvní výuka a tato opatření jsou nezbytná pro dosažení jednotného a stabilního státu. Skrytě tím ale systematicky ničí tibetskou civilizaci ve všech možných směrech, ať už zkreslením dějin, odcizením jazyka či zpusťšením náboženských tradic. (Human Rights Watch, 2020c)

Některé rodiny proto dříve posílaly své děti za studiem do škol zařízených tibetskou exilovou vládou v Indii. Záznamy z tibetského přijímacího centra v Dharamsale ukazují, že jen od roku 1991 do roku 2004 jím prošlo celkem 43 634 nově příchozích Tibetůanů, z čehož více než

polovina byla tvořena dětmi a mladistvými do 25 let. V posledních letech už to však kvůli neustále přitvrzující diktatuře není možné. (CTA)

Pohyb Tibetánů byl celkově striktně omezen, neschopnost cestovat do zahraničí neustále roste, a stejně tak je tomu i uvnitř státu. Mobilitě obyvatelstva brání četné prohlídky, kontrolní stanice, zátaras, a především nízká možnost získání cestovního pasu. (TCHRD, 2019)

V roce 2019 tato opatření ještě zintenzivnila v reakci na řadu významných politických výročí, které se v zemi konaly. Jednou z nich byla například oslava 70 let od vzniku ČLR. (Freedom House, 2020c)

Omezená je i svoboda shromažďování. Proti jakémukoliv, byť nenásilnému náznaku demonstrace, je zakročeno ozbrojenými silami. Přesto stále k menším protestům dochází, demonstranti volají po svobodě a nezávislosti Tibetu, návratu dalajlamy či propuštění pančhenlamy. Každoročně několik mnichů obětuje svůj život a upálí se, aby upozornili na tristní stav lidských práv, který se rod od roku zhoršuje. Počet sebeupálení se však v posledních letech snižuje, vláda totiž proti této formě protestu zavedla metodu kolektivního trestu, který tvrdě sankciuje pozůstalou rodinu a blízké okolí oběti. (Freedom House, 2020c)

Podobně jako v ostatních částech Číny, je i v Tibetu zavedena ostrá cenzura veškerých médií a informačních služeb, často zde také dochází k úmyslným výpadkům internetu. Od roku 2019 funguje v TAR program rozpoznávání obličeje a identifikačních karet, který pomáhá monitorovat polohu jednotlivých obyvatel v reálném čase. Při vstupu do určitých oblastí si musejí stáhnout geolokační aplikace i zahraniční turisté. Určité oblasti TAR jsou chráněné a vstup na jejich území je pouze s povolením, to ovšem vláda neuděluje, pokud to není nezbytně nutné. (Freedom House, 2020c)

V neposlední řadě je potřeba zmínit, že v zemi prakticky neexistuje nezávislé soudnictví. Tibetáné nemají žádnou možnost, aby s nimi byl veden spravedlivý proces. To především v případech politického obvinění, na jehož základě jsou ve věznicích v současné době drženi stovky politických vězňů. (TCHRD, 2019)

3 Vztah EU k ČLR a její postoj k porušování lidských práv

Pro lepší pochopení postoje EU k porušování lidských práv v Číně je nutné podívat se na evropsko-čínské vztahy ze širší perspektivy. Už od roku 1975, kdy EU navázala s Čínou první oficiální kontakt, mezi nimi začaly vznikat intenzivní interakce diplomatického, ekonomického a rozvojového rázu. Mezi jednu z nejdůležitějších událostí, která formuje a utváří primární kontakt i v současné době, patří rok 1985, kdy byla podepsána „Dohoda o obchodní a hospodářské spolupráci“, která je každých 5 let obnovována. Z hlediska lidských práv, nastalo stěžejní období až o několik let později, zásadním mezníkem se stal rok 1995. Kromě vytvoření strategie „Dlouhodobé politiky pro čínsko-evropské vztahy“ byl poprvé v historii zahájen „Speciální dialog o otázkách lidských práv“. (EU External Action, 2017)

Od prvního dialogu o lidských právech se celkem uskutečnilo již 37 speciálních dialogů. Poslední z nich se konal v roce 2019 v Bruselu, dialog zahájil zvláštní zástupce EU pro lidská práva Eamon Gilmore, který zdůraznil význam univerzálnosti, nedělitelnosti a vzájemné závislosti lidských práv. Ústřední řešenou otázkou byla náboženská svoboda a její ochrana. EU také zdůraznila neustále zhoršující se situaci ohledně politických práv, která s sebou přináší velké množství politických vězňů, k jejichž propuštění čínskou delegací vyzvala. (EU ExternalAction, 2019)

Kromě speciálních dialogů se o otázkách a stavu lidských práv debatuje i na summitech EU – Čína, které se konají téměř každoročně už od roku 1998. Nejnovější summit měl být uspořádaný koncem března letošního roku 2020, jednání bylo však odloženo v důsledku světové pandemie koronaviru. (Valero, 2020)

Vedle lidskoprávních otázek a ekonomických vztahů, které podrobněji popisují v následujících kapitolách, je v posledních letech hojně vedená debata o klimatických změnách. Poprvé se světové klima řešilo v roce 2007 na 10. summitu v Pekingu, kde se EU s ČLR dohodla na posílení spolupráce v této oblasti. Klimatická krize se v současnosti nadále prohlubuje, a proto je otevírání této otázky nezbytné. (EU External Action, 2017)

Zaměříme-li se totiž na geografickou polohu Tibetu, zjistíme, že značná část této země se nachází v oblasti Tibetské náhorní plošiny, jejíž průměrná nadmořská výška se pohybuje okolo 4000 m n. m., v mnohých místech dosahuje až 6000 m n. m.

Tibet je díky tomu přezdíván jako střecha světa, můžeme se také setkat s označením „třetí pól“, neboť disponuje největší množstvím ledovců po severním a jižním pólu. (CTA, 1985)

Intenzita oteplování je zde až trojnásobně vyšší, než je globální průměr. To zapříčiňuje rychlé ustupování ledovců, zvýšení procenta desertifikace a tání permafrostu. Tání ledovců by mohlo v budoucnu způsobit rozsáhlé kritické škody. (CTA, 2015)

Pramení zde některé z asijských veletoků, které rozvádějí vodu po celé Asii. Nedostatek vody by mohl učinit určité části kontinentu neobyvatelnými, což by způsobilo rozsáhlé demografické změny. EU se kritickou situací v Tibetu zabývá především kvůli tání permafrostu. Zmrzlá půda v sobě totiž zadružuje obrovské množství methanu, který se erozí půdy dostává do ovzduší a ztenčuje globální ozonovou vrstvu Země. (Free Tibet, 2019)

Nově zvolený předseda evropské Zájmové skupiny Tibetu (TIG) Mikuláš Peksa hodnotí situaci následujícími slovy: „...permafrost v Tibetu je jedním z největších potenciálních zdrojů skleníkových plynů. Takže jestli roztaje, máme se na co těšit.“ (Peksa, 2020)

3.1 Základní rámec politických vztahů

Prvotní struktura dlouhodobých politických vztahů EU s ČLR byla koncipována již v roce 1995 v dokumentu „Dlouhodobá politika pro čínsko-evropské vztahy“. Spis popisuje celkovou situaci v Číně a uvádí silný vliv a důsledky jednání ČLR na globální i regionální úrovni. EU se zde zavazuje k odpovědnosti za usilovnou snahu podpory rozvoje ve všech možných sférách. Jednou z nich je i oblast lidských práv, která představují základní jádro politiky EU. Porušování lidských práv totiž dle EU není pouhou hrozbou vedoucí k oprávněným obavám o globální bezpečnost, ale také klíčem k pro dlouhodobou sociální a politickou stabilitu celého světa. (European Commission, 1995, s. 4)

Tato výchozí strategie prošla různými změnami, avšak stěžejní iniciativy zůstaly nezměněné. Pro období mezi lety 2007–2013 byla vydána nová strategie, ta prezentovala stejné cíle jako dokument z roku 1995. V okruhu o lidských právech zdůraznila zhoršující se situaci v rámci politických a občanských svobod, které nevyhovují mezinárodním základním normám a standardům. (European Commission, 2013)

V současné době je politická scéna EU a ČLR řízena především dokumentem z roku 2016: „Prvky nové strategie EU pro Čínu“, který je nadále rozebírán ve zprávě „Závěry Rady EU o Číně“. Tyto dokumenty společně odrážejí základní předpoklady pro angažovanost EU: prosazování demokracie a právního státu, lidských práv a dodržování Charty OSN

a mezinárodního práva s cílem vzájemných výhod v politických a hospodářských vztazích. Velmi projednávaným spisem se stal „Strategický program spolupráce EU a Číny do roku 2020“ z roku 2013, který je potřeba v letošním roce obnovit či nahradit dokumentem na další roky. Koncept takového dokumentu je již rozpracovaný v nové strategii, která si klade za cíl především boj se změnou klimatu. Jedná především o etapě následujících 5 let, tedy o časovém období do roku 2025. (Delegation of the EU to China, 2016)

Strategický výhled následujících let, zveřejněný v roce 2019, definuje Čínu jako stát s ambicí budoucí globální mocnosti. Je proto potřeba aby posun dalšího politického propojení zaujalo zaujmout asertivnější, realističtější a vícestranný přístup. (European Parliament, 2019a, s. 1)

Na základě toho usiluje o nastolení vztahů na spravedlivé úrovni, postavené na flexibilním, pragmatickém a komplexním přístupu, který umožňuje principiální ochranu zájmů a hodnot. Posílit by měla vzájemnost, rovné podmínky a spravedlivá hospodářská soutěž ve všech oblastech spolupráce. (Delegation of the EU to China, 2016)

EU si stanovuje 3 základní cíle:

- 1) EU by měla zintenzivnit svou spolupráci s Čínou a snažit se o společné prosazování zájmů v celosvětovém měřítku.
- 2) EU by měla důrazně aspirovat o harmonické a recipročnější podmínky pro hospodářské vztahy.
- 3) EU se musí přizpůsobit měnícímu se hospodářskému dění a posílit své vlastní domácí politiky a průmyslovou základnu, aby udržela svou prosperitu, hodnoty a sociálního kapitál v dlouhodobém horizontu. (European Parliament, 2019a, s. 1)

Každoročně vedené strategické dialogy o komplexnosti bilaterálních vztahů se snaží neustále rozšiřovat pole své vzájemné působnosti tak, aby bylo celistvé a zahrnovalo nejen obecné debaty, ale i řešení konkrétních otázek. EU se například angažuje v otázkách zahraniční politiky a bezpečnosti a pobízí Čínu k zajištění svobody pohybu v Jihočínském moři, nebo k urovnávání vnitrostátních sporů mírovou cestou a v souladu s právním státem. Usiluje také o společný jednotný postoj v oblasti odzbrojení, nešíření zbraní hromadného ničení, boj proti terorismu a kybernetický prostor. (Delegation of the EU to China, 2016)

Strategický výhled se zmiňuje také o lidských právech, které jsou důležitým měřítkem kvality oboustranných vztahů. EU si je plně vědoma toho, že přestože Čína dosáhla pokroku v hospodářských a sociálních právech, otázka lidských práv se nadále zhoršuje. (European Parliament, 2019a, s. 2)

3.2 Strategická spolupráce

Partnerský vztah EU a ČLR prošel mnohými změnami a k neustálému vývoji dochází i v současné době. Kromě této dvoustranné spolupráce se společně začali podílet na globální úrovni v rámci asijsko-evropských setkání ASEM, které se poprvé v historii uskutečnilo v roce 1996 v Bangkoku, a následně také na summitech G20, probíhajících od roku 1999. Intenzita evropsko-čínských setkání vysoce stoupla poté, co byla Čína v roce 2001 jako 143. země přijata do světové obchodní organizace WTO. (CDK, 2018)

Od počátku století došlo především k obrovskému rozvoji a komplexnosti obchodních vztahů. V roce 2013 byl přijat dokument EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation, ve kterém se každá strana zavázala k pravidelným dialogům probíhajících na každoročních summitech, jehož ústředními pilíři jsou hospodářský, strategický a mezilidský dialog. (ZÚ ČR v Peking, 2019)

Agenda pojednává o míru a bezpečnosti, které je potřeba udržovat na multidimenzionální úrovni. Toho má být dosaženo posílením dialogu o mezinárodních i regionálních otázkách, spoluprací na nadregionálních fórech (ASEM) a globálních mnohostranných fórech (OSN, G20), a také zintenzivněním koordinace, spolupráce a úsilí o spravedlivá, přiměřená a účinná pravidla v klíčových oblastech, jako je mezinárodní obchod a investice, finance, životní prostředí a změna klimatu, humanitární pomoc, internet a komunikační technologie, a také vedení dialogů o lidských právech. (European Parliament, 2019a, s. 3-4)

Další oblastí, kterou agenda zahrnuje, je spolupráce pro udržitelný rozvoj. Klíčové iniciativy se týkají vědy, technologií a inovací, vesmíru a kosmického meziprostoru, energetiky, urbanizace a již zmíněné ochrany životního prostředí a změny klimatu. Zahrnuje také posílení a podporu veřejné i regionální politiky včetně sociálního pokroku v jeho plném rozsahu. Dokument se také snaží o zkvalitnění a posílení kooperace v rámci cestovního ruchu, kultury, vzdělání a pohybu obyvatel. (European Parliament, 2019a, s. 9-16)

3.2.1 Ekonomické, hospodářské a obchodní partnerství

Dominantní, a naprosto stěžejní oblastí, která formuje celkovou podobu vztahů mezi EU a Čínou, je obchodní, hospodářská a ekonomická sféra. EU a Čína mají jeden z největších a nejdynamičtějších obchodních vztahů na světě. Ekonomika obou stran se tak stala klíčovou a hnací silou globálního ekonomického růstu a prosperity. Ve strategické agendě se zavazují k tomu, že jsou odhodláni posílit a dále rozvíjet své obchodní a investiční vztahy, které mají přinést vzájemný prospěch, především díky podpoře otevřených a transparentních trhů, a také rovných podmínek pro všechny. (European Parliament, 2019a, s. 5)

Ústřední prosperity se mají odvíjet především v těchto polích působnosti, jež mají za úkol následující:

A) Obchod a investice

Sjednat a uzavřít komplexní dohodu o investicích mezi EU a Čínou, která manipuluje s body zájmu obou stran, včetně ochrany investic a přístupu na trh. Usilovat o vytvoření podmínek pro pokračující vysoký a zdravý růst obchodu mezi EU a Čínou, přičemž je nutné respektovat a dodržovat pravidla stanovená WTO. Zajistit stabilitu finančních trhů a posílit spolupráci týkající se boje proti nezákonným aktivitám, padělání a pirátství.

B) Průmysl a informace

Posílit mechanismus průmyslového dialogu a konzultací za cílem usnadnit obchod v oblastech prodeje nerostných surovin, automobilového, energetického a strojního průmyslu. Pomoci rozvoji malých a středních podniků. Zintenzivnit dialog o informačních technologiích, telekomunikačních prostředcích a strategiích s tím souvisejících.

C) Zemědělství

Intenzivně spolupracovat v oblasti rozvoje venkova, ekologického zemědělství, zemědělského výzkumu, biotechnologie a zemědělské výroby. Navrhnout konkrétní projekty v oblasti zajištění kvality a bezpečnosti potravin a zemědělských produktů. Posílit spolupráci v boji proti nezákonnému, neregulovanému a nehlášenému rybolovu.

D) Doprava a infrastruktura

Posílit vývoj inteligentních a plně propojených infrastrukturních systémů a rozšířit spolupráci v oblasti více systémové mezinárodní provozuschopnosti a plynulé efektivní logistické sítě mezi Asií a Evropou. (European Parliament, 2019a, s. 5)

Silné obchodní vazby EU a ČLR jsou jasně patrné z objemu celkové obchodní výměny, která v roce 2019 činila 560 284 miliónů EUR. Čína je již několik let největším importérem zboží do EU, v roce 2019 tvořila přibližně 29 % celkového dovozu. EU ovšem každoročně exportuje nejvíce zboží do USA, procento dosahuje 18 %. Čína je z hlediska dovozu z EU na druhém místě, export činí ve srovnání s dovozem z Číny do EU pouhých 9 %. (European Commission, 2020)

Z toho vyplývá, že statisticky je obchodní bilance EU negativní. Rozdíl mezi exportem a importem dosahuje až dvojnásobku ve prospěch dovozu z Číny (viz. příloha č. 5). Pro Čínu představuje EU nejdůležitějšího partnera z hlediska dovozu i vývozu, ovšem pro EU Čína dominuje pouze v oblasti importu, v exportním tržnu zaujímá první pozici USA. (CDK, 2018)

3.3 Postoj EU k porušování lidských práv v ČLR

Jak již lze vyvodit z předchozích kapitol, lidská práva představují pro EU jedno ze stěžejních témat. Unie je odhodlána podporovat demokracii a lidská práva na všech mezinárodních frontách a pomoci tak zkvalitnit životní úroveň na globální úrovni, která by byla v souladu s jejími vlastními zásadami svobody, demokracie a lidských práv, a také shodně se základními svobodami právního státu. Snaží se začlenit otázku lidských práv do všech svých politik a programů, včetně vnějších dialogů, a napomáhat využitím dostupných nástrojů a subvencí. (Lerch, 2019)

Na základě toho se EU zavázala k trvalé a aktivní pomoci ČLR s cílem zlepšit situaci v oblasti dodržování všeobecně platných zásad lidských práv. Tato pomoc se odehrává především na bázi speciálně uspořádaných konstruktivních dialogů. Speciální dialogy o lidských právech umožňují oběma stranám vyjádřit jakékoliv obavy, ať už se týkají sociální, kulturních, občanských či politických práv. V případě Číny toto spektrum nejčastěji pojednává o obavách v oblastech právního státu, svobody projevu či náboženského vyznání, svobody shromažďování a sdružování, trestu smrti, prevenci mučení, právech osob etnických a náboženských menšin a sociální integrace. Od prvního speciálního dialogu, tedy od roku 1995, Čína zaznamenala značný pokrok v řadě oblastí lidského rozvoje, včetně zlepšení sociální a ekonomické situace pro stovky milionů svých občanů. Ve zprávách o občanských právech lze také vidět pokles trestných činů, které jsou formálně exekované trestem smrti a zavedení prvního čínského národního zákona proti domácímu násilí. (Delegation of the EU to China, 2016)

Dvoudenní program 37. kola dialogu o lidských právech mezi EU a Čínou v Bruselu umožnil otevřenou diskusi o celé řadě otázek, které ze současné situace v ČLR vyplývají. I přesto, že EU uznala pokrok ČLR v oblasti již výše uvedených hospodářských a sociálních práv, zdůraznila, že občanská a politická práva by měla mít stejnou hodnotu. V souladu s tímto tvrzením vyzvala ČLR k propuštění současně zadržovaných a vězněných obránců lidských práv a právníků, jejichž jmenný seznam čínské delegaci předložila. Také upozornila na trojici svévolně zadržených mužů, kteří byli bez řádného procesu odsouzeni k trestu smrti, se kterým EU ve všech případech nesouhlasí. EU rovněž zdůraznila, že všem zadrženým jednotlivcům musí být umožněno právní zastoupení podle svého výběru, možnost setkat se se svými rodinnými příslušníky, či jim v případě potřeby byla poskytnuta odpovídající lékařská pomoc, a aby byla neprodleně přezkoumána obvinění, týkající se jejich mučení a špatného zacházení. (EU External Action, 2019)

Ústředním tématem dialogu o lidských právech byla otázka ochrany svobody náboženského vyznání a přesvědčení v oblasti Sin-ťiang a v TAR. EU projevila své obavy ohledně současné situace v celé oblasti bývalého Tibetu, kde nejsou respektovány základní svobody a mezinárodní zákony. Poměrně nově vzniklý systém politických reedukačních táborů v Sin-ťiangu označila za silně znepokojivý. Unie proto vyzvala ČLR, aby umožnila vstup do regionu inspekčním návštěvám, zahraničním novinářům a komisi OSN pro lidská práva, jejíž vstup by měl být omezený. (European Interest, 2019)

V tomto ohledu Evropská unie také očekává, že Čína urychlí proces ratifikace Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, který podepsala v roce 1998, a bude se řídit dle doporučení orgánů OSN pro lidská práva. (EU External Action, 2019)

Mezi další otázky, které byly v rámci dialogu projednávány, patřilo například mučení, reforma soudnictví, pracovní práva, svoboda projevu na online i offline platformách a svoboda shromažďování a sdružování. Čínská delegace se však programu druhého dne již neúčastnila. (European Interest, 2019)

Evropský parlament (EP) se usnesl o otázkách lidských práv a vztahu EU k ČLR v tomto ohledu, následovně:

1) Obě strany se zavázaly k vytvoření mírové, transparentní a rovné globální správy, za níž nesou plnou odpovědnost jakožto globální mocnosti. EP tedy vyzívá orgány ČLR, aby za všech okolností zajistily dodržování mezinárodního práva, zásad demokracie, lidských

práv a základních svobod v souladu s Chartou OSN a se Všeobecnou deklarací lidských práv a s dalšími mezinárodními nástroji, které Čína parafovala či ratifikovala.

2) EP dále vyzývá Evropskou radu, Evropskou službu pro vnější činnost a Evropskou komisi, aby zajistily, že spolupráce EU a Číny bude vycházet ze zásad právního státu, všeobecné povahy lidských práv, mezinárodních závazků v oblasti lidských práv přijatých oběma stranami a závazku usilovat o dosažení co nejvyššího standardu ochrany lidských práv.

3) EP zdůrazňuje, že klíčovým prvkem vztahů EU s Čínou musí být prosazování lidských práv a právního státu. Důrazně odsuzuje veškeré trvajících pronásledování, zatýkání, věznění a útlak obyvatel. Vyzývá EU, aby neustále vyvíjela a přizpůsobovala svou strategii na zviditelnění kroků v podpoře lidských práv.

4) Odsuzuje využívání trestu smrti a připomíná, že Čína popravila více lidí než všechny ostatní země dohromady, a naléhavě vyzývá Čínu, aby objasnila míru poprav v zemi a zajistila nezávislost soudnictví, a současně vyzývá EU, aby posílila své diplomatické úsilí a požadovala dodržování lidských práv a zrušení trestu smrti.

5) EP naléhavě vyzývá Čínu, aby přehodnotila svoji politiku vůči Tibetu. Dále přezkoumala a změnila zákony, nařízení či opatření, která byla přijata v uplynulých letech, a která značně omezují výkon občanských a politických práv Tibetčanů, včetně jejich projevu a svobody vyznání. Zdůrazňuje, že úpadek lidských práv v Tibetu musí být systematicky nastolován na každém summitu EU a Číny a vyzývá k obnovení konstruktivního a mírového dialogu mezi čínskými orgány a zástupci tibetského lidu. (European Parliament, 2018a)

EP také vyzval členské státy EU, aby vedly ambicióznější a jednotnou politiku. Vzhledem k tomu, jak rychlým vývojem Čína za poslední desetiletí prošla, a rychlosti tempa, kterým se dostala do popředí globálních mocností, je zapotřebí, aby EU vytvořila stabilní zázemí pro úspěšné jednání. Ovšem takového prostoru lze dosáhnout pouze tím, že bude jednotná ve svém postoji. I přesto, že vystupuje navenek jako jednotný celek, její rozpolcenost členských států je více než patrná. Často této rozpolcenosti čelí i vnitřní struktury jednotlivých států. (Martin, 2019)

„Evropská unie jako taková má společné rezoluce a společné postoje – to samozřejmě neznamená, že pro ně hlasovalo 100 % přítomných europoslanců v rámci Evropského parlamentu či ministrů v rámci Rady EU. Každý členský stát může mít jiný přístup, který nicméně nic nemění na dosaženém kompromisním postoji.“ (Gregorová, 2020)

Podobných výzev se v předchozích letech členským státům EU dostalo také od Evropské komise, která apelovala na užší spolupráci a zdůraznila odpovědnost každého státu v této otázce. (Sinopsis, 2019b)

Rozpolcenost názorů členských států EU se do značné míry odvíjí na základě jejich ekonomické síly. Ekonomiky založené na inovacích a rozvoji mají tendenci hledat větší ochranu před vlivem čínského trhu na rozdíl od států, u nichž převažuje spotřebitelské odvětví ekonomiky, cestovní ruch a silné kalkulace se zahraničním kapitálem, které proto posuzují investiční rizika odlišně. (Zeneli, 2019)

Evropu je možné rozdělit do tří pomyslných zón, které se od sebe odlišují nejen ekonomickou vyspělostí, ale také technologickým pokrokem. Na základě toho by západní část Evropy měla být odolnější vůči tlaku, který ČLR vyvíjí, oproti východní Evropě, kde se obecně nenachází žádná země s výraznějšími finančními dispozicemi. Jižní Evropa je klasifikována jako „finančně křehčí“ oblast, která se spíše řadí k východu. V bohatších zemích se ČLR soustředí především na kapitálové investice, zatímco v okrajových zemích EU se zaměřuje na zkvalitnění infrastruktury a realizaci velkých projektů. Ovšem často má toto úsilí za cíl pouhou propagaci ČLR. (Sinopsis, 2019b)

Některé státy vnímají Čínu hlavně jako obchodní příležitost, jiní jako budoucí hegemón, který chce přetvořit mezinárodní pořádek. Například Francie a Německo nabádají k ochraně a bdělosti vůči ČLR a plně doufají v ukončení éry naivity. (Cindy, 2019)

Do postoje jednotlivých států se intenzivně promítá rivalita mezi ČLR a Spojenými státy. USA své západní spojence nabádá k obezřetnosti především před investicemi čínských investorů v oblastech infrastruktury a technologií, které by mohly mít negativní dopad na bezpečnost celého západního společenství. (Sinopsis, 2019b)

Naproti tomu se ČLR snaží o užší spolupráci se střední, východní a jihovýchodní Evropou, kde působí především svou iniciativou 16 + 1⁹, která sdružuje postkomunistické země, nehledě na to, zda jsou, či nejsou členy EU. Tato platforma dostává Čínu do velmi strategické pozice, která jí v budoucnu může velice pomoci při vytvoření nové dopravní a obchodní sítě do Evropy. (Sinopsis)

⁹ Platforma 16 + 1 je regionální sdružení šestnácti zemí střední a východní Evropy, které utváří strategickou spolupráci v oblastech ekonomiky a politiky mezi jednotlivými státy a ČLR. Jmenovitě se jedná o tyto země: Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Černá hora, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Makedonie, Polsko, Rumunsko, Slovenská republika, Slovinsko a Srbsko.

Přesto je procento hlavního toku čínských investic překvapivě daleko vyšší v bohatých státech a zemích západní Evropy. Francie, Německo, Itálie a Spojené království, v té době ještě součástí EU, představovaly v roce 2017 75 % všech čínských investic na evropském trhu. (Cindy, 2019)

Další zásadně strategickou oblastí je Itálie, která se jako první chystá připojit k čínskému globálnímu projektu Pás a cesta, a to i přes silnou kritiku ze strany USA i samotné EU. Itálie je klíčová hlavně z hlediska budoucí možné infrastruktury a obchodní stezky, která by v rámci iniciativy Pás a cesta¹⁰ z této země utvořila neomezenou „čínskou bránu do Evropy“. (Sinopsis, 2019b)

I přes roztržičnost evropského postoje je obecně všem členským státům zřejmé, že se stav lidských práv v Číně i nadále zhoršuje. Vzhledem k tomu by se právě lidská práva měla stát těžištěm oboustranného vztahu, neboť se EU zavázala ve svých cílech k ochraně lidských práv všech občanů a k podpoře lidských práv ve světě, jak již bylo v této práci několikrát zmíněno. Nicméně EU přesto zůstává pouze u deklaratorních kroků v podobě výzev a dialogů vedených vůči Číně. „Evropská unie ctí mezinárodní ujednání a nemůže se jen tak rozhodnout, že na nějakou zemi kvůli lidským právům zaútočí. Což je správné nastavení. Diplomatický a ekonomický nátlak jsou tak nejlepší metody, které může bez násilí aplikovat. A právě „výzvy“ a rezoluce jsou důležitým nástrojem diplomatického tlaku. Nenechte se mýlit tím, že odpověď zdánlivě nepřišla – to, že Ilham Tohti získal Sakharovu cenu a europoslanci hlasitě označovali tábory v Číně za koncentrační, čínské představitele výrazně rozčílilo – a podporuje to naději v těch Ujgurech, kteří mají k informacím přístup. Nehledě na následný mezinárodní nátlak na firmy, které v táborech obchodují, a tedy přidružený ekonomický dopad.“ (Gregorová, 2020)

EU se může těšit jen z několika mála konkrétních výsledků v oblasti lidských práv, zejména co se týče podílení se na propuštění aktivistů či podpory k udílení cen (viz. příloha č. 6). „Praktický efekt výzev a dopisů ohledně porušování lidských práv v autoritářských zemích je v mediální, respektive propagandistické rovině. Pro autoritářský režim je daleko obtížnější utajovat špatné zacházení s vlastními obyvateli, pokud se o tom tedy v zahraničí píše, protože i jeho obyvatelé mají jistou možnost sledovat zahraniční média. Pro příklad bych asi uvedl

¹⁰ Pás a cesta je strategická vize kooperace Číny především se zeměmi Asie a Afriky. Spočívá v budování vazeb k daným regiony, v oblasti v energetické bezpečnosti, obchodu a v dopravní infrastruktuře. Širším cílem je vytvoření sféry ekonomického a politického vlivu ČLR.

básnířku Liou Sia, které bylo po soustředěném mezinárodním tlaku dovoleno z Číny vycestovat, potom co byla původně držena v domácím vězení“.

 (Peksa, 2020)

3.3.1 Postoj k porušování lidských práv v Tibetu

EU se o otázku lidských práv v Tibetu zajímá pravidelně, ať už je to na summitech EU a Číny, či v již zmíněných speciálních dialozích, ovšem tibetská otázka nebývá ústředním tématem, pouze je do diskuzí zasazena jako jeden z okruhů. Na posledním speciálním dialogu o lidských právech byla EU nejvíce znepokojena situací svobody náboženského vyznání a přesvědčení, a samovolným zadržováním a odsuzováním Tibetánů bez řádného soudu. Tyto dvě znepokojující oblasti jsou hlavním předmětem v otázce Tibetu už řadu let. (EU External Action, 2019)

EU neustále při plném uznání pokroku Číny v hospodářských a sociálních právech zdůrazňuje univerzálnost, nedělitelnost a vzájemnou závislost lidských práv a ekonomické spolupráce. Již několik let také naléhá na Čínu, aby ratifikovala Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který více než před dvaceti lety podepsala. (EU External Action, 2018)

Evropský parlament se 18. 4. 2019 na základě jednání o Číně, zejména o situaci náboženských a etnických menšin, usnesl v řadě tibetských otázek. Usnesení bylo přijaté značnou většinou, výsledný poměr byl 505 hlasů pro ku 18 hlasům proti a 47 členů parlamentu se hlasování zdrželo. EP vyjádřil své obavy plynoucí z rostoucího útlaku, kterému v Číně čelí mnoho etnických a náboženských skupin včetně Tibetánů. (ICT, 2019a)

Vyzívá ČLR k respektování základních lidských práv a svobod, a to zejména jazykových, kulturních a náboženských. S tím souvisí i dodržování své vlastní ústavy, především článku 4, který chrání národnostní menšiny, článku 35 o ochraně svobody projevu, tisku, sdružování, shromažďování, pochodů a demonstrací, článku 36, jenž uznává právo na svobodu náboženského vyznání, a také článku 41, který zaručuje právo na kritiku a názory týkající se jakýchkoli státních orgánů nebo hodnostářů. (European Parliament, 2018b)

EP odsuzuje čínské kampaně „vlasteneckého vzdělávání“ včetně zásahů do správy tibetských buddhistických klášterů a žádá čínské orgány, aby ukončily násilné přesídlování tibetských nomádů. Dále očekává okamžité propuštění tibetských aktivistů a ochránců lidských práv, kteří byli zadrženi neprávem a za nejasných okolností. (ICT, 2019a)

Rovněž zopakoval výzvu o umožnění neomezeného přístupu delegací, diplomatů, novinářů členských států EU a představitelům OSN na území Tibetu, které v opačném směru, v případě

příslušníků ČLR funguje na volné a svobodné bázi a umožňuje jim neomezený vstup a pohyb po celé EU. (ICT, 2019b)

V posledních letech je ve světě hojně diskutována otázka příštího dalajlamy, v níž své názory prezentuje i EU společně s některými členskými státy, jako je například Belgie a Nizozemí. Jeho Svátost 14. dalajláma totiž oslaví v letošním roce 6. 7. 2020 své 85. narozeniny. Jedinečná buddhistická tradice zrození lámu spočívá v reinkarnaci, díky vysokému věku dalajlamy proto vyvstávají otázky, zda je možné ji za současného systému v Tibetu udržet a po jeho smrti najít nového duchovního vůdce. Sám dalajlama vznesl obavy z existence značného rizika, že čínské orgány mohly zneužít reinkarnačního systému k plnění svého vlastního politického programu. Proto i přesto, že je fyzicky a psychicky ve velmi dobré kondici, jak sám uvádí, se snaží vypracovat jasné pokyny pro rozpoznání příštího dalajlamy, aby zamezil možným pochybám a tlaku čínských orgánů. (The Dalai Lama, 2011)

Čínská vláda si totiž nárokuje zásah do výběru a kontrolu poslušnosti této tradice, podobně jako tomu bylo s 11. pančhenlamou. Cílem Číny není pouhé zničení tradice, ale i dosazení vlastního člověka do čela Tibetu, který by mohl významně napomoci k šíření pekingské propagandy. (ICT, 2020)

Celkové stanovisko EU vychází z hlubokého znepokojení z celkové situace nejen v Tibetu, ale i v celé Číně. Je nad míru patrné, že si EU plně uvědomuje veškeré diskriminační a mezinárodně protiprávní chování, které čínské orgány využívají k perzekuci a útlaku menšin, včetně té tibetské. Vztah k otázce lidských práv je ale upozaděn obchodními a hospodářskými konexemi, které pojí obě globální velmoci apodikticky k sobě. (European Parliament, 2019b)

V diskuzi vedené současně s jednáním EP ohledně situace náboženských a etnických menšin v Číně, která je uvedena výše, pronesla francouzská europoslankyně paní Nathalie Griesbeck následující výrok: „Úkolem evropského kontinentu je ukázat, že o lidských právech nelze jednat.“ (Griesbeck, 2019)

Na druhou stranu lze říci, že se zájem o tibetskou otázku dlouhodobě mezi členskými státy EU snižuje. „Zájem o Tibet v porovnání s dobou před cca 20 lety obecně poklesnul, částečně je to asi dáno širší aktivitou čínské tajné služby, která se zmínky o Tibetu (i v zahraničí) snaží potlačovat.“ (Peksa, 2020)

3.3.1.1 Evropská Zájmová skupina Tibetu

V roce 1989 vznikla europarlamentní skupina na podporu Tibetu, která představuje hlas tibetského lidu v rámci konstruktivních dialogů, které jsou vedené s tibetskou exilovou vládou stejně tak jako s ČLR. Zájmová skupina Tibetu EU měla velmi pozitivní vliv na všechna usnesení EP a neustále se snaží toto téma zapojovat do diskuze. TIG se snaží pravidelně v měsíčních intervalech setkávat v Bruselu, aby mohli debatovat a šířit povědomí o nejnovějším vývoji v Tibetu v reálném čase. Mimo jiné také provádějí politická slyšení, debaty, diskuze, výstavy a hostí meziparlamentní konference s účastníky z celého světa. (Mann, 2020)

Na začátku letošního roku 2020 se TIG sešla z organizačních důvodů, které představovaly strukturální změny uvnitř skupiny, jejichž zásadním předmětem bylo jmenování nového předsedy. Dlouhodobá členka a předsedkyně TIG, britská europoslankyně Molly Skott-Cato, byla nucena formálně předat své vůdčí místo z důvodu Brexitu, který se uskutečnil 31. 1. 2020. Schůze se účastnilo sedm poslanců, devět asistentů poslanců a také zástupci mezinárodní kampaně pro Tibet (ICT). (CTA, 2020)

Nově zvoleným předsedou TIG byl po návrhu paní poslankyně Scott-Cato jednohlasně aklamován zástupce z České republiky, pan europoslanec Mikuláš Peksa, který zastupuje v EP sdružení stran Zelení/Evropská svobodná aliance, jakožto člen politické strany Piráti. (Piráti, 2020)

Mikuláš Peksa vzápětí navrhl své plány pro budoucí činnost TIG. Jakožto nový předseda by rád přijal více členů a posílil tak celou skupinu a také navštívil společně s ostatními Dharamsalu. Přislíbil činnost v rámci výstav, veřejných debat a návaznost na doposud pravidelná setkání. Společně s dalšími zástupci se shodli na úpadku zájmu ohledně tibetské otázky, kterou by znovu chtěli v následujících letech propagovat ve veřejné sféře. (CTA, 2020)

Konkrétním cílem nově zvoleného předsedy TIG je především upozornění na banalizování čínské digitální diktatury a kyberbezpečnost celé Evropy. „V konkrétní rovině mi jde pragmaticky hlavně o kyberbezpečnost a ochranu klimatu. Tibetská vláda je pod neustálým masivním tlakem čínských hackerů, máme se od ní co učit.“ (Peksa, 2020)

3.3.1.2 Právo na sebeurčení Tibetu

V případě Tibetu a jeho historického kontextu je nadmíru patrné, že Tibetané jsou etnický národ s vlastní silně zakořeněnou kulturou, založenou na specifické formě buddhismu,

plnohodnotným jazykem, bohatou historií, a v neposlední řadě také národ s vlastní identitou, které jsou si plně vědomi. Nelze tedy tvrdit, že by se jednalo o pouhou separatistickou skupinu požadující vlastní svrchovanost. ČLR si přesto implicitně nárokuje suverenitu nad Tibetem, jehož území prohlašuje za své už od 11. století. Přesto se, nehledě na mnohé okupace a útlak z čínské strany, podařilo 13. dalajlamovi v roce 1912 úspěšně prohlásit Tibet za nezávislý a zcela svobodný stát. Pod tímto statutem země vystupovala až do roku 1950, kdy došlo k její násilné anexi k ČLR. (Harris, 2008, s. 6)

Nezávislost Tibetu v letech 1912–1950 je jen jedním z mála nezvratných důkazů, které podle mezinárodního práva a veškerých úmluv dává Tibetánům zákonný nárok na vlastní sebeurčení. Charta OSN spolu s Všeobecnou deklarací lidských práv, jak již bylo uvedeno v první kapitole, obsahuje zásady o otázkách sebeurčení, které ukládají všem členským státům povinnost respektovat právo národů na vlastní suverenitu. (Committee of 100 for Tibet)

Na základě toho bylo Tibetu oficiálně právo na vlastní sebeurčení přiznáno ve třech rezolucích Valného shromáždění v letech 1959, 1961 a 1965. EU také uznává možnost Tibetu na vlastní suverenitu a od konce minulého století vyzývá ČLR, aby respektovala alespoň plnou autonomii Tibetu, přesto že autonomie nepředstavuje adekvátní vyjádření sebeurčení. (Sakellariou, 1992)

Tibetská exilová vláda v současné době nepožaduje úplnou nezávislost Tibetu, ale důrazně vyzývá k respektování tibetské komunity v jejich vlastní zemi a dodržení garantovaných příslibů, které by ze země utvořily opravdovou autonomní oblast. A zajisté požaduje okamžité ukončení porušování všech lidských práv a svobod. Jeho Svátost dalajlama v roce 1987 navrhl pětibodový mírový plán obsahující stěžejní složky, které jsou od prvotní okupace doposud stále porušovány. Čínská vláda navíc v posledních letech naprosto přerušila dialog s CIA, a zatím se ho, ani přes výzvy EP, nepodařilo obnovit.

Pětibodový plán obsahuje následující:

- 1) Transformace celého Tibetu do mírové zóny.
- 2) Zanechání čínské politiky převýchovy obyvatelstva, která ohrožuje samotnou existenci Tibetánů jako lidí.
- 3) Dodržování základních lidských práv a demokratických svobod tibetského lidu.
- 4) Obnova a ochrana přirozeného prostředí Tibetu a opuštění čínského využívání Tibetu pro výrobu jaderných zbraní a ukládání jaderného odpadu.

- 5) Zahájení seriózních jednání o budoucím stavu Tibetu a vztazích mezi tibetskými a čínskými národy. (CTA, 1987)

Požadavek na vlastní sebeurčení ze strany Tibetské exilové vlády je v současné době nemístný a není předmětem jednání. Mikuláš Peksa se k této situaci vyjádřil slovy: „...Takové rozhodnutí by ale podle mého názoru vždy mělo záviset především na vůli místních lidí. V danou chvíli to nevnímám tak, že by mohla být svobodně projevna. (Peksa, 2020)

Závěr

Tato bakalářská práce si kladla za cíl popsat, posoudit a objasnit vztah Evropské unie k porušování lidských práv v Čínské lidové republice, s bližším zaměřením na Tibet. Zprvu bylo důležité přiblížit základní definice a vymezení lidských práv jako takových. Z této kapitoly vyplývá, že ač jsou lidská práva univerzální a přirozená, jejich konkrétní právní vymezení a definice se postrádá. Podobně je tomu i v případě práva na sebeurčení, které je pouze deklarované všem národům, ale v reálném kontextu složitě uplatnitelné.

Další část reflektovala současnou situaci v Číně, kde nepopíratelně dochází k porušování základních lidských práv a útlaku občanských i politických svobod. Zejména jsou čínské perzekuci vystaveny etnické a náboženské menšiny, nejhorší situace se odehrává v oblastech Xinjiangu a Tibetu. Jsou zde zmíněné spory související se svrchovaností Číny vůči Hongkongu a Tchaj-wanu, které mohou být v budoucnu velikou hrozbou. Součástí této kapitoly bylo také zmapování událostí v Tibetu ve 20. století, kdy došlo k jeho násilné okupaci a následnému připojení k ČLR. Lze si zde všimnout hned několika důkazů, které dokládají, že byla anexa Tibetu neoprávněná. Hlavními z nich jsou sporné okolnosti ohledně podpisu Sedmnáctibodové dohody, která byla v rozporu se zákonem a proběhla bez vědomí Jeho Svátosti dalajlamy, nebo status Tibetu jako svobodné země v letech 1912–1950. Nezákonnému jednání také napovídá popis průběhu vstupu Lidově osvobozené armády na území Tibetu a jeho „mírové osvobození“. V kapitole je dále pomocí dat mezinárodních organizací zabývajících se demokracií a porušováním lidských práv a svobod ve světě (Freedom House, Amnesty International, Human Rights Watch) zanalyzována současná situace v Tibetu, na jejichž základě je doložena stále více zhoršující se tamní situace. Hlavní problémy, kterým musejí Tibeťané čelit, mají velice komplexní ráz, neboť spočívají v soustavnému systematickém ničení jedinečné tibetské kultury a náboženství, útlaku tibetského jazyka, reedukaci, svévolnému zadržování a mnohým dalším.

Jádrem celé práce byla třetí kapitola, která se zpočátku věnuje všeobecnému vztahu EU s ČLR a jejich vzájemnému strategickému partnerství. Díky tomu je možné odpovědět na jednu z kladených otázek, zda společné strategické vztahy ovlivňují postoj Evropské unie v otázce lidských práv v Číně. Lze tvrdit, že Evropská unie je ovlivněna obchodními, hospodářskými a ekonomickými vztahy, které jsou pro ni velice důležité, neboť Čína představuje pro EU jednoho ze dvou klíčových partnerů. Český europoslanec Mikuláš Peksa sám vnímá v prostředí EU silnou lobby, která vyvíjí velké úsilí, aby zamezila diskuzi o situaci

lidských práv (viz. příloha č. 7). Kapitola dále odhaluje nejednotný postoj členských států EU k lidskoprávní situaci v Číně a Tibetu. Jejich stanovisko často vychází z ekonomické situace, ale do jisté míry je ovlivněno i historickým kontextem a geografickou polohou, jelikož lze shledat patrnou souvislost mezi přístupem postkomunistických států, který je v mnohých případech značně odlišný od vztahů západního společenství EU k této problematice. Rozpor je vidět především v tom, že z obecného hlediska východní Evropa spíše sympatizuje s bilaterálními vztahy s ČLR, zatímco státy západní Evropy vidí v těchto vztazích značnou hrozbu a jsou k rozšiřování těchto poměrů spíše skeptičtí i přes to, že z ekonomického hlediska pro ně ČLR představuje daleko významnějšího partnera než pro východní evropské státy. Na základě popsaných složitých obchodních vztahů a značné propojenosti Číny s EU, potažmo s celým světem, lze z kapitoly vnímat existující budoucí riziko, které poukazuje možnost postavení ČLR v roli světového hegemona.

Práce měla taktéž za cíl zodpovědět otázku, zdali EU podniká nějaké kroky vůči ČLR a situaci ohledně porušování lidských práv. Na tuto otázku bohužel nelze zcela přesvědčivě odpovědět. Ovšem je možné potvrdit, že EU má zájem o dění a o otázku lidských práv v ČLR i Tibetu. Její jednání však zůstává u deklaratorních kroků a adresných výzev. Ze strany EU nedochází k žádným důrazným krokům či realizovaným opatřením, které by EU proti Číně vedla. To především z hlediska udržení silného obchodního partnerství. Je ovšem možné spekulovat, zda vůbec má EU jiné možnosti. Diplomatický a ekonomický nátlak jsou tak podle slov europoslankyně Markéty Gregorové tou nejlepší možnou metodou, kterou lze bez násilí aplikovat. Reakce EU tak zůstávají především v mediální rovině. Unie může za své reálné úspěchy považovat pouze podílení se na propuštění Liou Sia-po, který byl v té době ve velmi vážném zdravotním stavu, a udělení Sacharovovy ceny Ilhamu Tohti.

Závěrečná část práce pojednává o právu Tibetu na své sebeurčení. V jeho prospěch předkládá argumenty související vycházející z jeho etnicity, kultury, náboženství a národní identity, které jsou si nesporně Tibetané vědomi. OSN i EU v tomto ohledu Tibetu právo na vlastní suverenitu přiznávají. Ovšem současné cíle Tibetské exilové vlády momentálně požadavek na plnou nezávislost Tibetu neobsahují. Stěžejními cíli CTA je v současné době: nastolení míru v celém Tibetu, ukončení porušování základních lidských práv a respektování tibetské kultury, kterému bude následně umožněno fungovat jako plnohodnotná autonomní oblast.

Literatura a zdroje

Amnesty International. 2008. Facts and Figures. [Online]. [2020-03].
Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/56000/pol1100212008eng.pdf>.

Amnesty International. 2008, 2018. Death sentences and execution. [Online]. [2020-03].
Dostupné z (2008): <https://www.amnesty.org/en/documents/ACT50/003/2009/en/>.
Dostupné z (2018): <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/9870/2019/en/>.

BBC News. 2019a. Hong Kong formally scraps extradition bill that sparked protests. [Online]. [2020-04]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-50150853>.

BBC News. 2019b. What's behind the China-Taiwan divide? [Online]. [2020-04].
Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-34729538>.

Brilmayer, Lea. 1991. Secession and Self-Determination: A Territorial Interpretation. [Online]. [2020-01].
Dostupné z:
https://digitalcommons.law.yale.edu/fss_papers/2434/?utm_source=digitalcommons.law.yale.edu%2Ffss_papers%2F2434&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages.2434.

Britannica. 2020. Sebeurčení. [Online]. [2019-12].
Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/self-determination>.

CDK. 2018. Čína. [Online]. [2020-04].
Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9120/sekce/cina/>.

Central People's Government. 1951. Seventeen-Point Plan for the Peaceful Liberation of Tibet. [Online]. [2019-11].
Dostupné z: <http://www.tibetjustice.org/materials/china/china3.html>.

Cindy. 2019. EU Faces Internal Division as Xi Visits the Continent. [Online]. [2020-05].
Dostupné z: <https://chinadigitaltimes.net/2019/03/eu-faces-internal-division-as-xi-visits-the-continent/?fbclid=IwAR0X2VQIebco2vxMhZ3mQDX4Rkpq4BAa3oou-KilvPq0QnRwKkc4U6ebwas>.

Committee of 100 for Tibet. Tibetan Self-Determination. [Online]. [2020-05].
Dostupné z: <http://www.c100tibet.org/Self-Determination.html>.

Council on Foreign Relations. 2020. Territorial Disputes in the South China Sea. [Online]. [2020-04].
Dostupné z: <https://www.cfr.org/interactive/global-conflict-tracker/conflict/territorial-disputes-south-china-sea>.

Craig, Mary. 1999. Krvavé slzy: čínská okupace Tibetu 1951-1991. Praha: DharmaGaia, 1999. ISBN: 80-85905-57-4.

- CTA. 1985.** Glimpses on History of Tibet. [Online]. [2020-04-23].
Dostupné z: <https://tibet.net/about-tibet/glimpses-on-history-of-tibet/>.
- CTA. 1987.** His Holiness The Dalai Lama. [Online]. [2020-04].
Dostupné z: <https://tibet.net/about-tibet/his-holiness/>.
- CTA.** Issues facing Tibet today. [Online]. [2020-05].
Dostupné z: <https://tibet.net/important-issues/issues-facing-tibet-today/#code0slide1>.
- CTA. 2015.** Tibet: Climate Action for the Roof of the World. [Online]. [2020-04].
Dostupné z: <https://tibet.net/cop21/>.
- CTA. 2020.** Tibet Interest Group formed in the new European Parliament. [Online]. [2020-05].
Dostupné z: <https://tibet.net/tibet-interest-group-tig-formed-in-the-new-european-parliament/>.
- Cheung, Helier; Hughes, Roland. 2019.** Why are there protests in Hong Kong? All the context you need. [Online]. [2020-04].
Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-48607723>.
- Delegation of the EU to China. 2016.** China and the EU. [Online]. [2020-04].
Dostupné z: https://eeas.europa.eu/delegations/china/15394/china-and-eu_en.
- EU. 2019a.** Boj proti mučení. [Online]. [2019-12].
Dostupné z: https://ec.europa.eu/europeaid/sectors/human-rights-and-governance/democracy-and-human-rights/fight-against-torture_en.
- EU. 2016.** Conditions for membership. [Online]. [2019-12].
Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership_en.
- EU.** Jednotlivé země. [Online]. [2019-12].
Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_cs.
- EU. 2019b.** Lidská práva a demokracie. [Online]. [2019-12].
Dostupné z: https://europa.eu/european-union/topics/human-rights_cs.
- EU. 2012.** Listina základních práv EU. [Online]. [2019-12].
Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN>.
- EU External Action. 2017.** EU-China Relations: Main Events. [Online]. [2020-05].
Dostupné z: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu-china_chronology_0.pdf.
- EU External Action. 2018.** The European Union and China held their annual Human Rights Dialogue. [Online]. [2020-05].
Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/48217/node/48217_en.

EU External Action. 2019. The European Union and China held their 37th Human Rights Dialogue. [Online]. [2020-05].

Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/60545/european-union-and-china-held-their-37th-human-rights-dialogue_en.

European Commission. 1995. A Long Term Policy for China-Europe Relations.

[Online]. [2020-04].

Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/china/docs/com95_279_en.pdf.

European Commission. 2013. Country Strategy Paper China 2007-2013.

[Online]. [2020-04].

Dostupné z: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/csp-china-2007-2013_en.pdf.

European Commission. 2020. Trade overview of China. [Online]. [2020-04].

Dostupné z:

https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/overview_china_en.pdf.

European Interest. 2019. EU and China dialogue on Human Rights. [Online]. [2020-05].

Dostupné z: <https://www.europeaninterest.eu/article/eu-china-dialogue-human-rights/>.

European Parliament. 2018a. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 12. září 2018 o situaci v oblasti vztahů mezi EU a Čínou. [Online]. [2020-01].

Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0343_CS.html.

European Parliament. 2018b. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 18. ledna 2018 o případech aktivistů v oblasti lidských práv: Wu Gan, Xie Yang, Lee Ming-che, Taši Wangčuk a tibetský mnich Čhökji. [Online]. [2020-01].

Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0014_CS.html.

European Parliament. 2019a. EU-Čína: Strategický výhled. [Online]. [2020-12].

Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-eu-china-a-strategic-outlook_cs.pdf.

European Parliament. 2019b. Usnesení Evropského parlamentu o Číně, zejména o situaci náboženských a etnických menšin. [Online]. [2020-12].

Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-8-2019-0255_CS.html.

Fňukal, Miloš. 2009. Nezávislé státy a závislá území. [Online]. [2019-12].

Dostupné z: https://geography.upol.cz/soubory/lide/fnukal/polgeo/polgeo_seznam_statu_2008.pdf.

Freedom House. 2020a. Countries and Territories. [Online]. [2020-03].

Dostupné z: <https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores?sort=asc&order=Total%20Score%20and%20Status>.

Freedom House. 2020b. China. [Online]. [2020-03].

Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/china/freedom-world/2020>.

Freedom House. 2020c. Tibet. [Online]. [2020-03].

Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/tibet/freedom-world/2020>.

Free Tibet. 2019. The Climate Crisis Is Hitting the World's Third Pole and Will Affect Tibetans, Climate Expert Says. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://freetibet.org/news-media/na/climate-crisis-hitting-worlds-third-pole-and-will-affect-tibetans-climate-expert-says>.

Gregorová, Markéta. 2020. Otázky k bakalářské práci: Vztah EU k porušování lidských práv v ČR. Online forma. Linda Bobrová, 24. 4. 2020.

Griesbeck, Nathalie. 2019. Rozpravy Evropského parlamentu. [Online]. [2020-05].

Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-8-2019-04-18-ITM-006-01_CS.html.

Gutmann, Ethan. 2015. Jatka. Brno: CPress, 2015. ISBN: 978-80-264-0893-2.

Harris, Paul. 2008. Is Tibet Entitled to Self-Determination?. [Online]. [2020-05].

Dostupné z: <http://www.law.hku.hk/ccpl/wp-content/uploads/2018/03/Pub/OP/OP%20No%2018%20Harris%20-%20Eng.pdf>.

Human Rights Watch. 2018. Eradicating Ideological Viruses: China's Campaign of Repression Against Xinjiang's Muslims. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2018/09/09/eradicating-ideological-viruses/chinas-campaign-repression-against-xinjiangs>.

Human Rights Watch. 2019. China Global Threat to Human Rights. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2020/china-global-threat-to-human-rights>.

Human Rights Watch. 2020. China: Events of 2019. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/china-and-tibet#c56e3a>.

Human Rights Watch. 2020. China's "Bilingual Education" Policy in Tibet.

[Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2020/03/04/chinas-bilingual-education-policy-tibet/tibetan-medium-schooling-under-threat>.

Chinese Human Rights Defenders. 2020. Defending Human Rights in the Era of Dystopia: The Situation of Defenders in China (2019). [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://www.nchr.org/2020/02/defending-human-rights-in-the-era-of-dystopia-the-situation-of-defenders-in-china-2019/>.

Chipman Koty, Alexander. 2020. China's Social Credit System: COVID-19 Triggers Some Exemptions, Obligations for Businesses. [Online]. [2020-03].

Dostupné z: <https://www.china-briefing.com/news/chinas-social-credit-system-covid-19-triggers-some-exemptions-obligations-businesses/>

ICT. 2019a. New European Parliament resolution says China's criminal law is being abused to persecute Tibetans and Buddhists. [Online]. [2020-05].

Dostupné z: <https://savetibet.org/new-european-parliament-resolution-says-chinas-criminal-law-is-being-abused-to-persecute-tibetans-and-buddhists/>.

ICT. 2019b. ICT's Vincent Metten speaks about EU Tibet policies at World Parliamentarians' Convention on Tibet. [Online]. [2020-05].

Dostupné z: <https://savetibet.org/icts-vincent-metten-speaks-about-eu-tibet-policies-at-world-parliamentarians-convention-on-tibet/>.

ICT. 2020. European countries weigh in on Tibetan Buddhists' right to pick next Dalai Lama. [Online]. [2020-05].

Dostupné z: <https://savetibet.org/european-countries-weigh-in-on-tibetan-buddhists-right-to-pick-next-dalai-lama/>.

Kolmaš, Josef. 2011. Stručná historie států: Tibet. Praha: Libri, 2011.

ISBN: 978-80-7277-483-8.

Lerch, Marika. 2019. Human rights. [Online]. [2020-05].

Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_5.4.1.pdf.

Little, Becky. 2019. How Hong Kong Came Under 'One Country, Two Systems' Rule.

[Online]. [2020-04]. Dostupné z: <https://www.history.com/news/hong-kong-china-great-britain>.

Lyons, Kate. 2018. Palau against China!: the tiny island standing up to a giant.

[Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://www.theguardian.com/global-development/2018/sep/08/palau-against-china-the-tiny-island-defying-the-worlds-biggest-country>.

Maizland, Lindsay. 2019. China's Repression of Uighurs in Xinjiang. [Online]. [2020-03].

Dostupné z: <https://www.cfr.org/backgrounders/chinas-repression-ughurs-xinjiang>.

Mann, Thomas. 2020. Tibet Interest Group. [Online]. [2020-05].

Dostupné z: <http://tibetinterestgroup.eu/>.

Martin, Mark. 2019. Skutečný test Evropy v Číně: Lidská práva. [Online]. [2020-05].

Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/news/4486/skutecny-test-evropy-v-cine-lidska-prava>.

National People's Congress of the China. 2004. Constitution of the People's Republic of China. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Constitution/node_2825.htm.

Office of the Historian. The League of Nations, 1920. [Online]. [2019-11].

Dostupné z: <https://history.state.gov/milestones/1914-1920/league>.

OSN,a. Lidská práva. [Online]. [2020-11].

Dostupné z: <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/lidska-prava/>.

- OSN,b.** Členské státy Rady bezpečnosti. [Online]. [2020-05].
Dostupné z: <https://www.osn.cz/osn/clenstvi/>.
- OSN. 1945.** Charta Organizace spojených národů. [Online]. [2020-11].
Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.
- OSN. 1960.** Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům. [Online]. [2020-11].
Dostupné z: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/c1dgiiccp.htm>.
- OSN. 1966.** Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. [Online]. [202-110].
Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/pakt.pdf>.
- OSN. 1948.** Všeobecná deklarace lidských práv. [Online]. [2020-12].
Dostupné z: http://www.lidskaprava.cz/uploads/03_dokumenty/04_uvod/00_VDLP_UDHR-.pdf.
- OSN. 2014.** Vše o OSN: Historie, struktura, financování. [Online]. [2020-12].
Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2014/12/vse-o-osn-historie.pdf>.
ISBN: 978-80-86348-18-6.
- Peksa, Mikuláš. 2020.** Otázky k bakalářské práci: Vztah EU k porušování lidských práv v ČR. Online forma. Linda Bobrová, 23. 4. 2020.
- Philpott, Daniel. 1995.** In Defence of Self-Determination. The University of Chicago Press. Ethics, 1995, Sv. 105, 2.
- Piráti. 2020.** Peksa povede europarlamentní skupinu na podporu Tibetu. [Online]. [2020-05].
Dostupné z: <http://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/europarlamentni-skupinu-tibet-vede-peksa.html>.
- Rada Evropy. 2013.** Členové Rady Evropy. [Online]. [2020-05].
Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/cile-rady-evropy.html>.
- Sakellariou, Jannis. 1992.** Report of the Committee on Foreign Affairs and Security. [Online]. [2020-04]. Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/48148/1/A9401.pdf>.
- Sinopsis. 16+1.** www.sinopsis.cz. [Online]. [2020-05].
Dostupné z: <https://sinopsis.cz/sinopis/16-1/>.
- Sinopsis. 2019a.** Co se děje v Hongkongu a proč. [Online]. [2020-04].
Dostupné z: <https://sinopsis.cz/co-se-deje-v-hongkongu-a-proc/>.
- Sinopsis. 2019b.** Hledá se společná politika EU vůči ČR (zn.: Těžko). [Online]. [2020-04].
Dostupné z: <https://sinopsis.cz/hleda-se-spolecna-politika-eu-vuci-clr-zn-tezko/>.

Sudworth, John. 2019. China Muslims: Xinjiang schools used to separate children from families. [Online]. [2020-03].

Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-48825090>.

The Dalai Lama. 2011. Reincarnation. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://www.dalailama.com/the-dalai-lama/biography-and-daily-life/reincarnation>.

The State Council Information Office of China. 2019. Historical Matters Concerning Xinjiang. [Online]. [2020-03].

Dostupné z: http://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/201907/21/content_WS5d33fed5c6d00d362f668a0a.html. ISBN: 978-7-119-12076-8.

Thim, Michal. 2016. Jádru sporu: Jihočínské moře. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <http://www.amo.cz/jadro-sporu-jihocinske-more/>.

TCHRD. 2019. Annual Report 2018. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://tchrd.org/wp-content/uploads/2019/05/Annual-Report-2018-english.pdf>.

Tibetan Youth Congress,a. Tibet Before 1949. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://www.tibetanyouthcongress.org/tibet-before-1949/>.

Tibetan Youth Congress,b. Chinese Intrusion. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://www.tibetanyouthcongress.org/chinese-intrusion/>.

Tibet Bureau. 2002. Lidská práva v Tibetu. [Online]. [2020-04-23].2002.

<https://www.potala.cz/o-potale/o-tibetu/lidska-prava-v-tibetu>.

Tsering, Topden. October 1, 1949. [Online]. [2020-05].

Dostupné z: <http://www.friendsoftibet.org/articles/china.html>.

Valero, Jorge. 2020. Coronavirus threatens EU-China agreement in 2020. [Online]. [2020].

Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/coronavirus-threatens-eu-china-agreement-in-2020/>.

Velvyslanectví ČLR v ČR. 2009. Správní rozdělení Číny. [Online-04]. [2020].

Dostupné z: <http://www.chinaembassy.cz/cze/zgk/t126978.htm>.

World Uyghur Congress. About us. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://www.uyghurcongress.org/en/>.

Zeneli, Valbona. 2019. Mapping China's Investments in Europe. [Online]. [2020-04].

Dostupné z: <https://thediplomat.com/2019/03/mapping-chinas-investments-in-europe/>.

ZÚ ČR v Pekingu. 2019. Čína: Vztahy země s EU. [Online]. [2020-04].

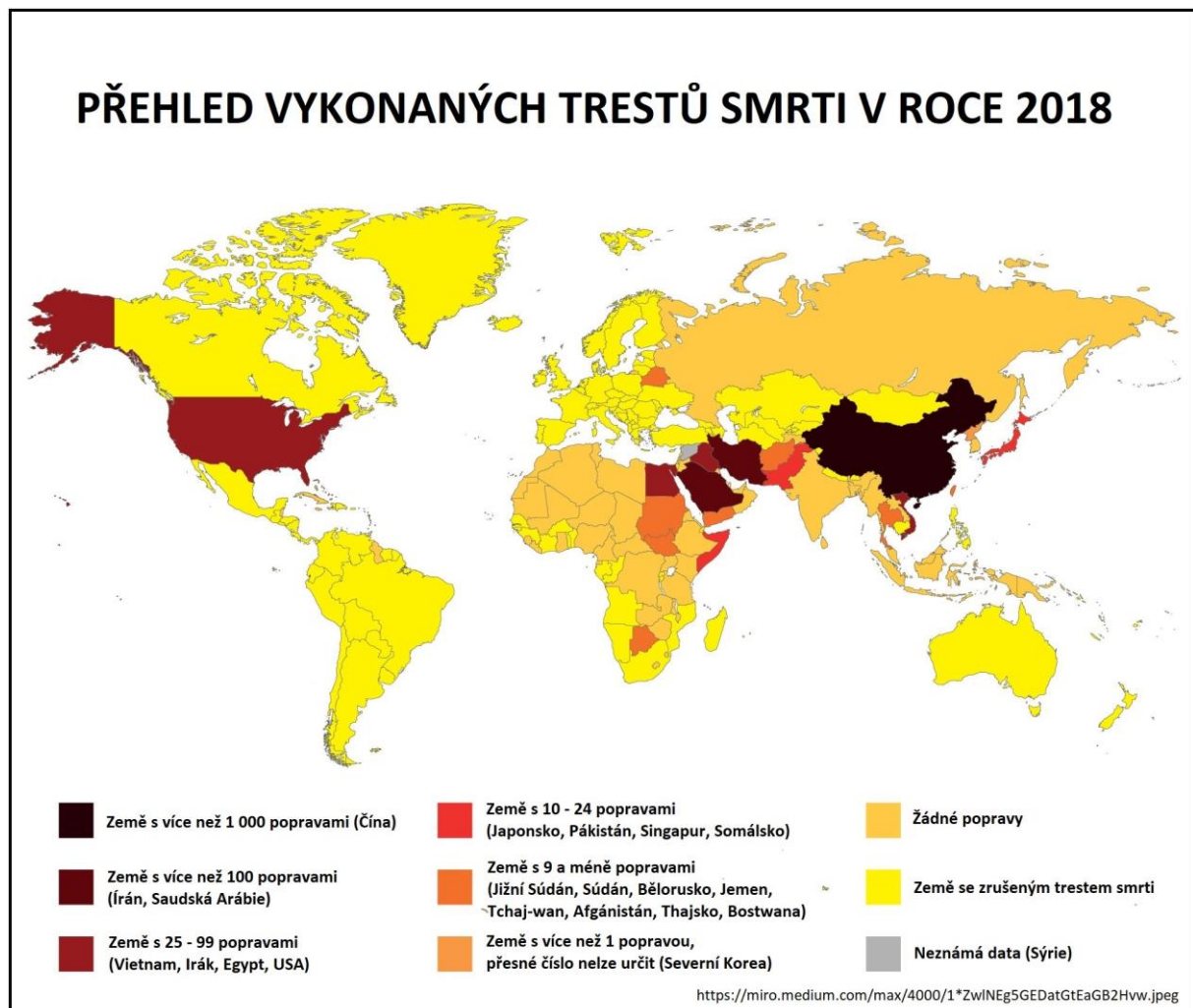
Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/cina-vztahy-zeme-s-eu/>.

Žagabpa, Cipön Wangčhug Dedän. 2000. Dějiny Tibetu. Praha: Lidové noviny, 2000.

ISBN: 80-7106-410-6.

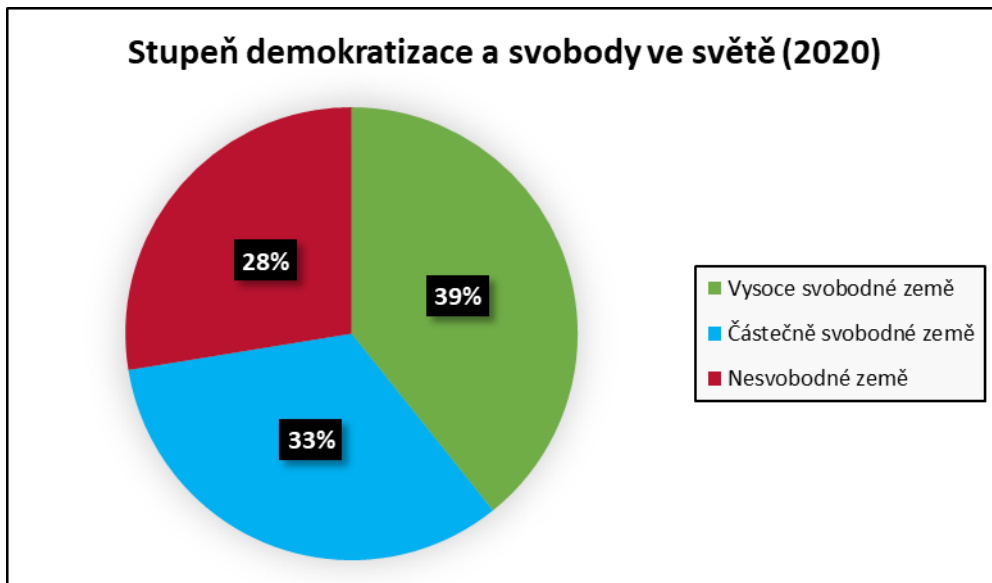
Seznam příloh

Příloha č. 1

Zdroj: Amnesty International, 2019

Příloha č. 2

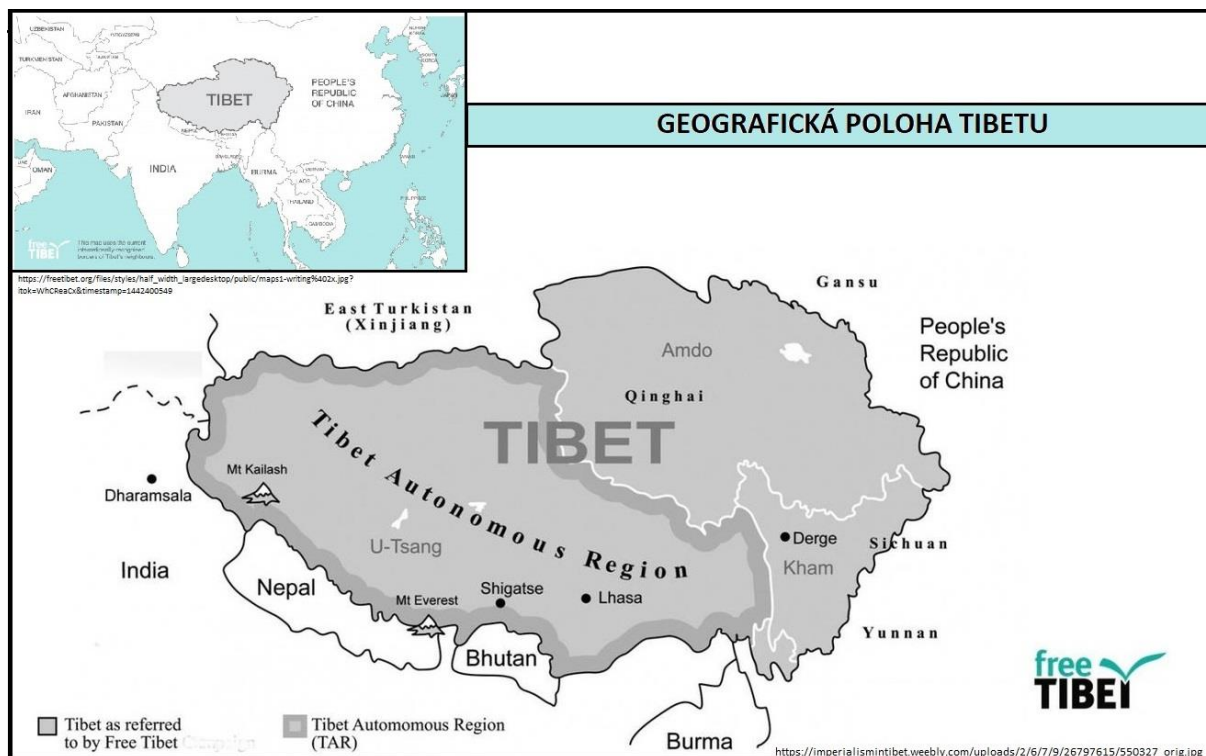
Zdroj: Vlastní zpracování na základě výzkumu Freedom House, 2019

Příloha č. 3

Příklady možností získání sociálního kreditu a jejich důsledky	
Získání kreditu	Ztráta kreditu
○ zabezpečení a pečování o své rodiče ○ aktivní zájem o životní prostředí ○ výrazný úspěch v podnikání ○ věnování daru charitativním organizacím ○ dobrovolnictví ○ vykonání hrdinského činu	○ zápis v trestním rejstříku ○ porušení zákona či nařízení ○ šíření falešných informací ○ jízda hromadnou dopravou bez jízdenky ○ porušení silničních předpisů ○ poškození cizího majetku
Vysoká důvěryhodnost	Nízká důvěryhodnost
○ více příležitostí a nabídek práce ○ lepší podmínky pro získání půjčky ○ možnost ubytování v lepších hotelech ○ nižší poplatky za energetickou spotřebu	○ dočasná ztráta možností mimo zemi ○ zákaz podnikání ○ omezení půjček a pojištění ○ zveřejnění přestupků na "černé listině"

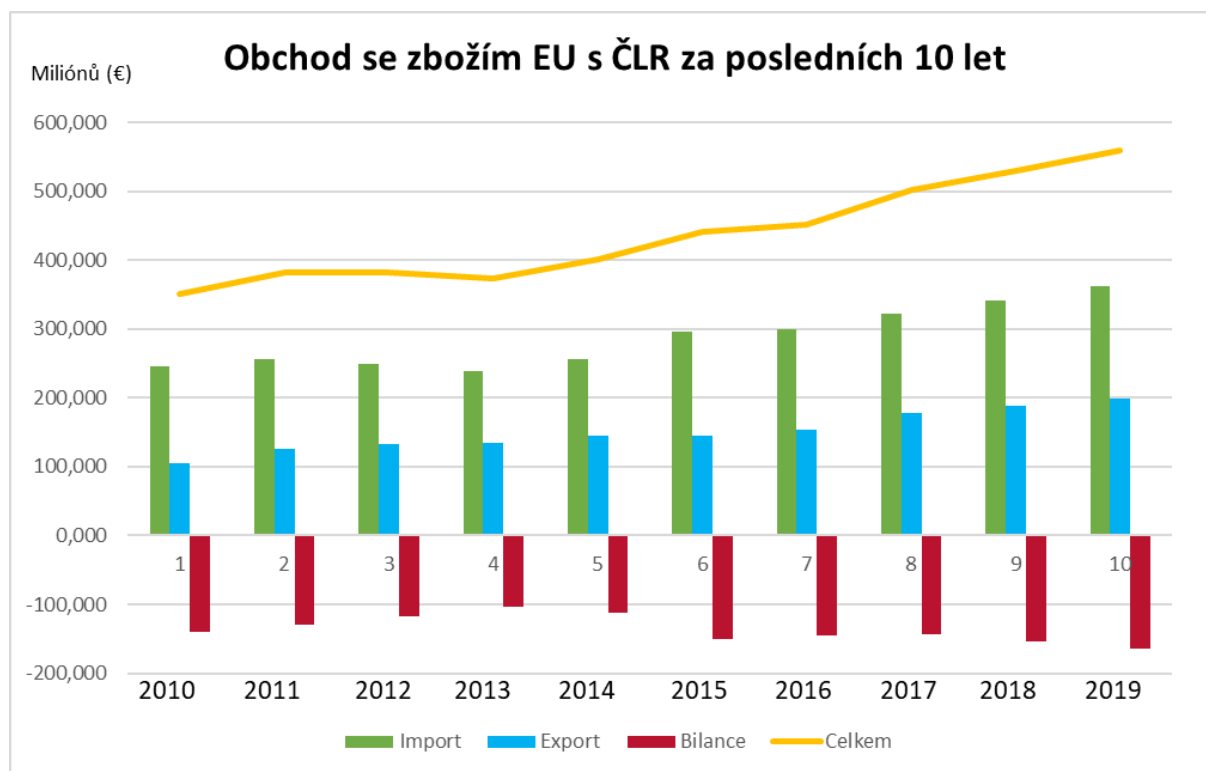
Zdroj: Vlastní zpracování na základě zpravy.aktualne.cz, 2019

Příloha č. 4

Zdroj: Free Tibet

Příloha č. 5

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z usnesení EP v roce 2010, 2016, 2017, 2018

Příloha č. 6

Úspěchy EP na základě usnutí o zadržení lidskoprávních aktivistů (k roku 2020)				
Jméno	Rok zatčení	Důvod zadržení	Trest	Úspěšnost EU
Čhökji (tibetský mnich)	2015	oslava narození dalajlamy	4 roky odnětí svobody	NE
Taši Wangčuk (zastávce tibetštiny)	2016	rozhovor pro New York Times, boj za vzdělávání v tibetštině	15 let odnětí svobody	NE
Lee Ming-che (tchaj-wanský aktivista)	2017	podpora demokracie na sociálních sítích	2 roky odnětí svobody, zbavení politických práv	NE
Xie Yang (ujghurský právník)	2017	obhájce lidských práv	mučení, vydírání	NE
Wu Gan (čínský aktivista, blogger)	2017	vedení kampaně proti narušování soukromých zpráv	8 let odnětí svobody	NE
Ilham Tohti (ujghurský právník)	2014	nabádání k respektování Ujghurů, vedení dialogů na toto téma	doživotí	udělení Sacharovovy ceny
Gui Minhai (švédský spisovatel z Číny)	2019	poskytování zpravodajských služeb o Číně v zahraničí	10 let odnětí svobody	NE
Liou Siao-po (čínský spisovatel, pedagog, Nobelova cena)	1989, 1996, 2009	dlouhodobé demokratizační úsilí	11 let odnětí svobody	ANO, zásluha o propuštění 2017
Li Ming-č'e (tchaj-wanský aktivista)	2017	obhájce lidských práv na sociálních sítích	pohřešování	NE

Zdroj: Eurostat, 2019

Příloha č. 7

Otázky zodpovězené europoslancem Mikulášem Peksou

OTÁZKY K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI:

VZTAH EVROPSKÉ UNIE K PORUŠOVÁNÍ LIDSKÝCH PRÁV V ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLICCE

1. Mají členské státy EU jednotný postoj v otázce Tibetu? Pokud ne, mohlo by jeho sjednocení vést k výraznějšímu ovlivnění tamní situace?

ODPOVĚĎ: Žádný členský stát není jednotné těleso. Nad rámec oficiálního postoje vlády tedy vždy uvnitř existují názorové proudy, které podporují politiku Komunistické strany Číny, a ty, které jí odmítají. Dá se říct, že v některých státech je odmítání ve vztahu k nakládání s Tibetem silnější než jiné. Pokud by se tento postoj více rozšířil, asi by to situaci v Tibetu ovlivnilo.

2. Je postoj EU k porušování lidských práv v Číně spíše aktivní nebo pasivní? Nedochozí k pouhým výzvám ze strany EU?

ODPOVĚĎ: Praktický efekt výzev a dopisů ohledně porušování lidských práv v autoritářských zemích je v mediální, resp. propagandistické rovině. Pro autoritářský režim je daleko obtížnější utajovat špatné zacházení s vlastními obyvateli, pokud o tom v zahraničí píše (protože i jeho obyvatelé mají jistou možnost sledovat zahraniční média). Pro příklad bych asi uvedl básnířku Liou Sia, které bylo po soustředěném mezinárodním tlaku dovoleno z Číny vycestovat (původně byla držena v domácím vězení).

3. Dokázal byste říci, zda v EU převažuje spíše podpora nebo nezájem ohledně Tibetu?

ODPOVĚĎ: Zájem o Tibet v porovnání s dobou před cca 20 lety obecně poklesnul, částečně je to asi dáno širší aktivitou čínské tajné služby, která se zmínky o Tibetu (i v zahraničí) snaží potlačovat.

4. Myslíte si, že by postoj EU vůči Číně mohl být více ovlivněný obchodními vztahy než otázkou lidských práv?

ODPOVĚĎ: Vnímám silnou lobby, která usiluje o omezení diskuse o lidských právech, aby se zavděčila svým obchodním partnerům v Číně. Je přítomná prakticky v každé zemi, mnohde má podobu přímé, čínskou vládou placené propagandy v místních médiích (registroval jsem případy v Česku, Německu i třeba Švýcarsku).

5. Jaké kroky podniká EU ohledně porušování lidských práv v Tibetu? Má vůbec přístup na toto území?

ODPOVĚĎ: Oficiální přínos Evropské služby pro vnější činnost (obdoba ministerstva zahraničí) mi připadá nevalný, aktivnější jsou spíše nevládní organizace a jednotliví politici. Nejde ani tak o přímý přístup na dané území, spíše o to, zdali lidé, kteří odtamtud uprchnou, dostanou pomoc atd.

6. Je Čína nějakým způsobem sankciována za porušování lidských práv? V případě, že ano, jak?

ODPOVĚĎ: Pokud je mi známo, nijak. Současné nastavení zahraniční politiky EU vyžaduje pro vyvolání sankcí konsensus napříč vládami členských států. Řada vlád mimo EU – včetně Číny – toho zneužívá a zlobováním konkrétní vlády členského státu se vyhne odpovědnosti. Obecně by bylo systém dobré reformovat a posunout ke kontrole Evropským parlamentem, co by jediným přímo voleným orgánem EU.

7. Dosáhla EU, od roku 1995, kdy byl veden jeden z prvních dialogů s Čínou, nějakého prokazatelného výsledku?

ODPOVĚĎ: Asi bych připomněl např. výše uvedené propuštění držitelky Nobelovy ceny za mír Liou Sia.

8. Myslíte si, že by EU podpořila snahu Tibetu o vlastní suverénní stát, pokud by o to exilová vláda začala silně usilovat? Nebo by se spíše přikláněla k dosavadní autonomní oblasti?

ODPOVĚĎ: Já si netroufám spekulovat za jakých podmínek by CTA začala usilovat o osamostatnění Tibetu, pokud je mi známo, není to jejich politika a neregistroval jsem náznaky, že by se to mělo z jakéhokoli důvodu měnit.

9. Má vůbec Tibet právo na sebeurčení?

ODPOVĚĎ: Tibetština je jazyk Tibetobarmské jazykové skupiny, významně odlišný od mandarínštiny a dalších čínských jazyků. Po většinu posledních 2000 let se jednalo o území nezávislé na Číně a jejích císařích. Takové rozhodnutí by ale podle mého názoru vždy mělo záviset především na vůli místních lidí. V danou chvíli to nevnímám tak, že by mohla být svobodně projevena.

10. Nemáte strach z možné budoucí globální hegemonie Číny? Není posilování vztahu s ní v tomto ohledu rizikové?

ODPOVĚĎ: Mám. Čína se překotně vyvíjí, a kromě obchodní a politické hegemonie směřuje i k hegemonii technologické. Nepřeju si, aby pravidla pro fungování internetu a šíření informací určoval totalitní stát. To je pro nás velké riziko.

11. Jaké obecné cíle si klade TIG?

ODPOVĚĎ: V evropském parlamentu existují tzv. parlamentní delegace, tj. skupiny poslanců, které udržují a podporují vztahy s danou zemí (zeměmi). V případě Tibetu a dalších zemí, které nejsou formálně uznávány, vznikají podobné zájmové skupiny. Jde tedy především o obchodní výměnu, politickou spolupráci, případně spolupráci ohledně kyberbezpečnosti a ochrany klimatu.

12. Co plánujete jako nově zvolený předseda TIG? Máte nějaké konkrétní cíle, kterých byste chtěl dosáhnout?

ODPOVĚĎ: Všeobecně rozšířit povědomí o Tibetu a zájem o spolupráci. V konkrétní rovině mi jde pragmaticky hlavně o kyberbezpečnost a ochranu klimatu. Tibetská vláda je pod neustálým masivním tlakem čínských hackerů, máme se od ní co učit. Zároveň je permafrost v Tibetu je jedním z největších potenciálních zdrojů skleníkových plynů. Takže jestli roztaje, máme se na co těšit.

Příloha č. 8

Otázky zodpovězené europoslankyní Markétou Gregorovou

OTÁZKY K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI:

VZTAH EVROPSKÉ UNIE K PORUŠOVÁNÍ LIDSKÝCH PRÁV V ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLICCE

1. Mají členské státy EU jednotný postoj v otázce Tibetu? Pokud ne, mohlo by jeho sjednocení vést k výraznějšímu ovlivnění tamní situace?

ODPOVĚĎ: Evropská unie jako taková má společné rezoluce a společné postoje – to samozřejmě neznamená, že pro ně hlasovalo 100 % přítomných europoslanců v rámci Evropského parlamentu či ministrů v rámci Rady EU. Každý členský stát může mít jiný přístup, který nicméně nic nemění na dosaženém kompromisním postoji.

2. Je postoj EU k porušování lidských práv v Číně spíše aktivní nebo pasivní? Nedochozí k pouhým výzvám ze strany EU?

ODPOVĚĎ: Evropská unie ctí mezinárodní ujednání a nemůže se jen tak rozhodnout, že na nějakou zemi kvůli lidským právům zaútočí. Což je správné nastavení. Diplomatický a ekonomický nátlak jsou tak nejlepší metody, které může bez násilí aplikovat. A právě „výzvy“ a rezoluce jsou důležitým nástrojem diplomatického tlaku. Nenechte se mýlit tím, že odpověď zdánlivě nepřišla – to, že Ilham Tohti získal Sakharovu cenu a europoslanci hlasitě označovali tábory v Číně za koncentrační čínské představitele výrazně rozčílilo – a podporuje to naději v těch Ujgurech, kteří mají k informacím přístup. Nehledě na následný mezinárodní nátlak na firmy, které v táborech obchodují, a tedy přidružený ekonomický dopad.

3. Dokázal byste říci, zda v EU převažuje spíše podpora nebo nezájem ohledně Tibetu?

ODPOVĚĎ: Byla obnovena skupina přátel Tibetu, to osobně беру jako úspěch. Obecně však zájem spíše klesá.

4. Myslíte si, že by postoj EU vůči Číně mohl být více ovlivněný obchodními vztahy než otázkou lidských práv?

ODPOVĚĎ: Čínská vláda se dá popsat jak o digitální autoritářství – a s takovým nelze mít vyrovnané obchodní vztahy, je tedy nutné do obchodu lidská práva a demokracii zatahovat. Odpor představitelů neoliberálního tržního přístupu ke směřování těchto dvou témat je postavený na zastaralých předpokladech, že obchodování demokracie s autokracií se autokracie začne přirozeně přibližovat demokracii, jelikož je to výhodnější. Zkušenost a historie nám ukazují, že to není pravda, naopak – ekonomický úspěch posiluje vládu a obchodování s demokraciemi upevňuje legitimitu autokracie. Nehledě na vyšší možnost státní intervence do cen či pracovních podmínek a tvorbě dysbalance v konkurenceschopnosti. Pokud si máme obhájit obchodování s autokraciemi, musí to být vždy za doplnění vymahatelných podmínek v oblasti lidských práv (která zahrnují i ta pracovní) a demokracii.

5. Jaké kroky podniká EU ohledně porušování lidských práv v Tibetu? Má vůbec přístup na toto území?

ODPOVĚĎ: Ano, na toto území má přístup speciální akce Evropské služby pro vnější činnost, ale aktivní jsou v oblasti i neziskové organizace. Evropská unie podporuje tyto organizace a koordinuje společné postupy a apely.

6. Je Čína nějakým způsobem sankciována za porušování lidských práv? V případě, že ano, jak?

ODPOVĚĎ: Momentálně na Čínu nejsou aplikovány sankce, projednává se však změna situace kvůli genocidě Ujgurů a dalších minorit.

7. Dosáhla EU, od roku 1995, kdy byl veden jeden z prvních dialogů s Čínou, nějakého prokazatelného výsledku?

ODPOVĚĎ: Bohužel se tématu Tibetu nevěnuji tak podrobně, abych byla schopná odpovědět, věřím ale, že kolega Peksa toho schopen byl. :)

8. Myslíte si, že by EU podpořila snahu Tibetu o vlastní suverénní stát, pokud by o to exilová vláda začala silně usilovat? Nebo by se spíše přikláněla k dosavadní autonomní oblasti?

ODPOVĚĎ: Nedomnívám se, že je tato otázka úplně na stole – u žádné ze stran – ale pokud si chceme zaspkulovat na základě přístupu EU k jiným snahám o autonomii, pak se domnívám, že by Evropská unie byla velice rozpolcené a ke kompromisnímu závěru došla jen těžko.

9. Má vůbec Tibet právo na sebeurčení?

ODPOVĚĎ: Ano.

10. Nemáte strach z možné budoucí globální hegemonie Číny? Není posilování vztahu s ní v tomto ohledu rizikové?

ODPOVĚĎ: Má největší obava nepramení z posilování obchodních vztahů, které mají své přirozené limity v návazném ovlivňování, ale z mnohem skrytější manipulace. Té se Čína dopouští aktivní tvorbou dezinformačních kampaní, shromažďováním dat o uživatelích svých aplikací (např. TikTok) či přispíváním financí, a tedy získáváním vlivu na univerzitách či jiných institucích v zahraničí, vč. žurnalistických. Doposud jsme mohli mít pocit, že se nás toto netýká, ale obří dezinformační vlna kvůli koronavirové pandemii dokázala opak. Vliv Číny na naše domácí aktéry pak dále mapuje kauza Kellnerovy PPF a Sinoskopu – a nejsme jedinou zemí.

11. Jaké obecné cíle si klade TIG?

ODPOVĚĎ: Stejně jako u standardních delegací se jedná o posilování diplomatických vztahů, vč. vzájemných návštěv, politickou spolupráci, ale i kulturní obohacení, např. skrze výstavy v budově Evropského parlamentu či promítání tradičních filmů.